RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906. Första Kammaren. N:o 46.

Lördagen den 12 maj f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Tamm* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag angående öfvergångsbestämmelser för tillämpning af lagen den 20 juni 1905 om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

Justerades protokollet för den 5 i denna månad.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8, i anledning af väckt motion angående ändring af §§ 106 och 107 regeringsformen;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 146, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående disposition af den för statsverkets räkning utarrenderade delen af kronolägenheten Halmstads slottsjord; och

n:o 147, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till kronolägenheten Halmstads slottsjord hörande område;

bankoutskottets memorial n:o 12, angående instruktion för nästa Riksdags bankoutskott; äfvensom

lagutskottets utlåtande n:o 50, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i förordningen den 9 juni 1905 angående försäljning af vin och öl.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran, statsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden n:is 144—145 och 148—152 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda utlåtande, n:o 10.

Om anslag till nya byggnader för armén.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 8 och 9 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 127, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående beviljande af medel till uppförande af nya byggnader för armén.

Uti en den 23 mars innevarande år till Riksdagen aflåten och till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition (n:o 103) hade Kungl. Maj:t, under åberopande af propositionen närlagdt utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden för nämnda dag, föreslagit Riksdagen att till uppförande af nya byggnader för armén bevilja 21,744,000 kronor samt däraf för påbörjande af nya kasernetablissemang till Lifregementets grenadjärer, Första och Andra lifgrenadjärregementena, Västgöta regemente, Upplands infanteriregemente, Skaraborgs, Södermanlands, Kronobergs, Jönköpings, Älfsborgs, Bohusläns, Kalmar och Värmlands regementen samt Norra och Södra skånska infanteriregementena för år 1907 anvisa det belopp af 4,400,000 kronor, som af 1905 års lagtima Riksdag öfverfördes till statsverkets kassaförlagsfond.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts omförmälda framställning hade utskottet till behandling förehaft tre inom Andra Kammaren väckta motioner, däruti hemställts

af herr *J. Larsson* i Presstorp m. fl. (motionen n:o 157), att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts förslag om beviljande af 21,744,000 kronor till uppförande af nya kasernetablissemang, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa förnyade utredningar, med inhämtande af äfven civila sakkunnigas utlåtanden angående kostnaderna och de lämpligaste förläggningsorterna för de nya kasernetablissemangen, samt därefter framlägga för Riksdagen de förslag, hvilka en sådan förnyad pröfning af hela frågan kunde föranleda;

af herr *P. Nilsson* i Bonarp (motionen n:o 158), att, därest Riksdagen skulle med bifall till Kungl. Maj:ts proposition n:o 103 bevilja det till uppförande af nya byggnader för armén äskade anslaget, detta måtte ske under villkor, att ett af de skånska infanteriregementena förlades till Ljungbyhed; samt

af herr *Jöns Åkesson* (motionen n:o 159) att Riksdagen i sammanhang med bifall till Kungl. Maj:ts proposition n:o 103 måtte göra det uttalande, att Refvinge lägerplats måtte anordnas att fortfarande vara förläggningsplats för Södra skånska infanteriregementet.

Utskottet hade i föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt,

a) att Riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, till uppförande af nya byggnader för armén bevilja 21,744,000 kronor samt däraf för påbörjande af nya kasernetablissemang till Lifregementets grenadjärer, Första och Andra lifgrenadjärregementena, Västgöta regemente, Upplands infanteriregemente, Skaraborgs, Södermanlands, Kronobergs, Jönköpings, Älfsborgs, Bohusläns, Kalmar och Värmlands regementen samt Norra och

Södra skånska infanteriregementena för år 1907 anvisa det belopp af 4,400,000 kronor, som af 1905 års lagtima Riksdag öfverfördes till statsverkets kassaförlagsfond; samt

Om anslag till nya byggnader för armén. (Forts.)

b) att herrar J. Larssons m. fl., P. Nilssons och J. Åkessons förenämnda motioner måtte anses vara genom hvad i mom. a) föreslagits besvarade.

Herr Lindgren: Jag vill blott begagna tillfället för att uttala ett önskemål.

Jag föreställer mig att, om penningar i dag beviljas och ställas till vederbörandes förfogande, det icke må dröja länge, innan herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet behagar fatta sitt beslut beträffande förläggningsorterna. Det är alldeles tydligt, att för alla de samhällen, med hvilka nu en längre tid underhandlingar förts beträffande ett eventuellt förläggande hit eller dit, det måste vara af synnerlig vikt att så fort som möjligt få veta, huru den saken kommer att rangeras — huruvida regementen komma att förläggas hos dem eller icke.

För öfrigt har jag fäst min uppmärksamhet vid den mening, som framträder i reservationen, men som utskottets pluralitet icke velat uppställa såsom en fordran. Man har begärt tillsättandet af en kommission, bestående af dels militära dels civila ledamöter, för att utreda, hvilka förläggningsorter som i såväl militäriskt som ekonomiskt och socialt afseende äro de lämpligaste. Jag anser, att därmed vinner man icke så synnerligen mycket. Hufvudsaken, om en sådan kommission kommer i fråga, är att ledamöterna i densamma äro opartiska. Det är nämligen en fråga, där många enskilda intressen spela in. Jag hoppas, att just de stora synpunkterna skola få göra sig gällande, och att vederbörande, när beslut fattas, skola taga hänsyn icke blott till de ekonomiska utan äfven till de sociala förhållandena; och jag förmenar, att sådana samhällen, som hafva stort invånareantal och för resten bjuda sådana förhållanden, att de från såväl militärisk som ekonomisk sida äro antagliga och i socialt hänseende äga beaktansvärda företräden, böra i första rummet komma i fråga beträffande ditförläggande af ett militäriskt element.

Jag har intet yrkande.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 8 och 9 innevarande månad bordlagda betänkande n:o 16, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften, dels ock i ämnet väckta motioner.

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften.

Under åberopande af bilagdt utdrag af stasrådsprotokollet öfver finansärenden för den 18 april 1906 hade Kungl. Maj:t i en till

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

Riksdagen aflåten proposition, n:o 126, af samma dag, hvilken proposition hänvisats till bevillningsutskottet, föreslagit Riksdagen »att besluta, *dels* att 8, 9, 27 och 54 §§ i kungl. förordningen angående stämpelafgiften skola erhålla den ändrade lydelse, ett vid propositionen fogadt förslag utvisar, *dels ock* att de i 8 och 54 §§ af förslaget införda bestämmelser angående aktie- och lottbrefs förseende med stämpel, då sådan handling af vederbörande bolag utfärdas, och ansvar för underlåtenhet att i sådant fall belägga densamma med föreskrifven stämpel skola träda i kraft den 1 juli 1906, men öfriga i förslaget innefattade nya eller förändrade bestämmelser den 1 januari 1907».

Jämlikt 40 § riksdagsordningen hade bevillningsutskottet i nu föredragna betänkande afgifvit utlåtande öfver ej mindre omförmälda proposition än äfven vissa, inom Riksdagen väckta, till bevillningsutskottet jämväl hänvisade motioner rörande stämpelbeskattningen.

Uti en af dessa motioner, n:o 41 inom Första Kammaren, hade herr *Lindgren* föreslagit, »att Riksdagen, därest den i öfrigt i hufvudsak bifaller den kungl. propositionen, måtte besluta, att däri föreslagna bestämmelser angående emissionsstämpel icke skola äga tillämpning å de aktier och lotter, som utsläppas på grund af beslut, som därom fattas före den 18 april 1906».

I en annan, inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 11, hade herr *V. L. Moll* dels föreslagit viss förändrad lydelse af 27 och 32 §§ i nu förevarande förordning, dels ock, därest Kungl. Maj:ts förslag om stämpelafgift vid aktiebrefs utfärdande godkändes, ansett böra tagas i öfvervägande, huruvida ej blanketter till aktiebref borde få stämplas på samma sätt, som af motionären föreslagits rörande blanketter till obligationer.

Vid betänkandets föredragning begärdes ordet af

herr Cavalli, som yttrade: Jag hemställer, att bevillningsutskottets betänkande n:o 16 måtte föredragas på följande sätt:

att först behandlas de i betänkandet omförmälda 8, 9, 27, 32 och 54 §§ i stämpelförordningen, därvid paragraferna föredragas i nummerföljd och, där desamma äro uppdelade i särskilda rubriker eller moment, hvarje rubrik eller moment för sig, under iakttagande att vid behandlingen af 9 § samtidigt företages till afgörande utskottets hemställan i punkten 2;

att vid behandlingen af 8 § öfverläggningen må omfatta betänkandet i dess helhet;

att af förslagets text ej må behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres;

att, för den händelse förslaget kommer att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas;

att, efter det ofvannämnda §§ blifvit genomgångna, hvad utskottet hemställt i punkten 1:o) företages till afgörande; samt att därefter återstående delar af betänkandet föredragas punktvis.

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Punkten 1.

I föreliggande punkt hade utskottet af angifna grunder hemställt, att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition, n:o 126, angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften samt den af herr *Moll* väckta motion, n:o 11, ville besluta, att 8, 27, 32 och 54 §§ i nämnda förordning skulle erhålla den förändrade lydelse, ett vid utskottets betänkande fogadt förslag utvisade.

Utskottets förslag till ändrad lydelse af 8, 27, 32 och 54 §§ i förordningen angående stämpelafgiften den 2 juni 1899.

8 §.

Ingressen och afdelningen A.
Bestämmelserna under rubriken »Fideikommissbref om fast egendom».
Ifrågavarande bestämmelser hade följande lydelse

enligt Kungl. Maj:ts förslag:

Fideikommissbref om fast egendom skall, då det för lagfart företes, förses *dels* med stämpel af 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde, *dels ock* med ytterligare stämpel enligt de grunder, som äro stadgade för beräkning af stämpel å andel i död mans bo, för samma värde efter afdrag ej mindre för den i egendomen intecknade gäld, som vid siste fideikommissariens död kan vara obetald, samt för hvad den nye fideikommissarien enligt fideikommissbrefvet kan vara skyldig till annan utgifva, än äfven för det enligt 17 § beräknade kapitalvärdet af nyttjanderätt till eller afkomst af egendomen i dess helhet eller någon del däraf, därest sådan rätt visas tillkomma annan än den nye fideikommissarien.

Sökes på grund af fideikommissbref lagfart senare än efter lag bort ske, skall utöfver den stämpel, som nu är sagd, å fideikommissbrefvet läggas stämpel af 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde.

enligt utskottets förslag:

Se för öfrigt 10, 13, 17, 18 och 19 §§.

Herr Lindgren: Då ingen annan begärt ordet, och man vid denna paragraf har lof att tala om det hela, skulle jag för min del vilja säga några ord beträffande den motion, som jag tillåtit mig

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

inlämna. Jag finner det alldeles riktigt att, då fråga väckts om en emissionsskatt å aktier och lotter, man söker förekomma frestelsen att undgå den väntade beskattningen därigenom, att en aktieemission sättes i verket tidigare, än eljest skulle vara förhållandet. Men jag finner, såsom jag i min motion uttalat, det strida emot både billighet och rättvisa, att sådana lotter, hvilkas emission beslutats långt förut, skola drabbas af stämpelskatt, då nämligen, när beslutet fattades om en dylik emission, det icke fanns någon tanke på stämpelskatt, och alltså såväl emissionspriset som teckningen byggdes på den dåvarande stämpelfriheten. Utskottet har icke svarat på den saken det allra minsta, utan gått omkring hela historien med en ordvändning. Den metoden anser jag hvarken förnuftig eller riktig, och på det sättet bör icke en på goda grunder stödd mening bemötas. Jag föreslår i min motion, att lottemissioner, som vore beslutade före den dag, då Kungl. Maj:ts proposition var daterad, eller den 18 april, och således icke kommo under den kategori, som herr finansministern ville träffa, skulle undgå stämpel. Nu säger utskottet, att detta kan utskottet icke gå in på, så mycket mindre som Kungl. Maj:t redan i trontalet gaf en antydan om propositionens framläggande. Hade utskottet däraf dragit den konklusionen, att de lottemissioner, som beslutats före trontalet, skulle vara fria, skulle jag ha förstått det, men utskottet gör icke undantag ens för dessa. Och sedan säger utskottet, att de bolag, som därefter, d. v. s. efter trontalet, beslutat utfärda nya aktier eller lotter, därvid haft att räkna med en dylik eventualitet. Nu ber jag att få fästa uppmärksamheten på att det är mycket svårt att afgöra, från hvilket ögonblick man skall anse, att ett beslut om emission af nya lotter eller aktier är lagligen fattadt. I allmänhet går det så till, att ett bolags styrelse beslutar emittera nya lotter och inbjuder allmänheten till teckning af dessa lotter. Så verkställes detta, men sedan måste styrelsens beslut af bolagsstämman bekräftas. Bolagsstämman infaller kanske åtskilliga månader senare på sin ordinarie tid. När fattades således beslutet om emission? Var det i det ögonblick, då vederbörande styrelse beslöt emissionen och utskickade sin inbjudan till teckning, eller i det ögonblick, då teckningen var afslutad, eller i det ögonblick, då bolagsstämman bekräftat denna teckning? Det kan ju kvitta alldeles lika, blott man får veta hvad som är lag. När man läser den kungl. propositionen, har man mycket svårt att se, huruvida den kungl. propositionen afser att träffa sådana emissioner, som voro beslutade, innan den kungl. propositionen kom, därför att det icke finnes något tydligt och klart uttalande därom. Ett bolag, som vill handla rätt och lagenligt, blir tveksamt om hvad i den vägen är tillåtet eller icke. Bolag, som nyligen gjort ny aktieemission och därvid medgifvit, att inbetalning får ske genast eller när helst vederbörande önska det, hafva redan till åtskilliga tecknare utfärdat nya bref utan stämpelbeläggning, men blifva nödsakade att med stämpel belägga andra bref af samma emission. Det är en fullständig godtycklighet i ett sådant skatteförfarande. Jag kan icke

finna någon annan ordning riktig, än att en ny beskattning icke skall hafva retroaktiv verkan.

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

Man har hviskat till mig och sagt, att det bör förhålla sig med skatter på aktier liksom med tullar. När det är fråga om att åsätta någon ny tull, bör den träda i kraft så fort som möjligt. Annars vidtager man åtgärder, hvarigenom tullen blir delvis ineffektiv. Detta förhållande med aktieemission är icke alls jämförligt med tullar. Ty om man lägger tull på en vara, tobak t. ex., så kan man vara viss om att i samma ögonblick höja alla tobaksförsäljare priset, hvilket alldeles icke är tillämpligt på aktier. Jag kan således icke finna, att något enda verkligt skäl blifvit anfördt mot det förslag, jag tillåtit mig framlägga. Och vi måtte väl icke vara i så dålig finansiell ställning att, om stämpel icke skulle åsättas sådana aktier, hvilkas emitterande blifvit beslutadt långt innan det blifvit tal om stämpel å dem, det skulle på något sätt verka störande, och då synes det icke finnas någon som helst rimlig grund för att låta ett beslut om stämpel å lotter och aktier få retrograd verkan.

Jag ber att få yrka bifall till min motion.

Herr Hammarström: Jag har egentligen begärt ordet för att yttra några ord till förmån för den reservation, som af herr Nisser och mig anmälts mot utskottets förslag beträffande emissionsstämpeln för aktier, men innan jag inlåter mig på den frågan, ber jag att få säga några ord gent emot den föregående ärade talaren.

Det synes mig att, om man icke vill ställa sig på samma ståndpunkt som Kungl. Maj:ts proposition och låta tidpunkten för aktiernas emitterande eller utsläppande blifva bestämmande för frågan om stämpelpliktighet eller stämpelfrihet, så råkar man ut för hvarjehanda vanskligheter; och jag tror, att hvad den föregående ärade talaren anförde till fullo visade det, då han icke själf tycktes vara på det klara med hvilken annan tidpunkt man rättast borde välja. Här är icke heller fråga om någon retroaktiv beskattning, såsom den ärade talaren tycktes förmena, utan frågan är helt enkelt den, huruvida redan de aktier, som komma att släppas ut i år under senare halfåret skola drabbas af beskattningen eller om beskattningen skall träffa först de aktier, som emitteras från och med nästa år. Det kan väl hända — möjligheten däraf torde icke böra bestridas — att förslaget, sådant det föreligger, kan komma att drabba något hårdt för en och annan redan beslutad teckning, men först och främst må sägas, att när det gäller tillvaratagande af ett fiskaliskt intresse, kan det icke undvikas, att man ibland kommer i kollision med enskilda intressen; och hvad beträffar den jämförelse, som enligt den föregående talaren gjorts mellan denna fråga och den fråga om tiden för vissa konsumtionsafgifters ikraftträdande, som förelåg till Riksdagens afgörande förra året, är väl den jämförelsen icke så alldeles obefogad, som han ville göra gällande.

I fråga om en ny stämpelafgift lika väl som i fråga om en ny tullsats kan det hända, att någon genom en tillfällighet kan på förhand, innan förslag i ämnet föreligger från regeringen, få aning om

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

hvad som förestår, och det säger sig själf att en sådan inblick i förhållandena kan begagnas på ett sätt, som länder till förfång för statskassan och ställer de enskilda i olika gynnsamt läge. Jag tror, att det från denna synpunkt kan anföras rätt goda skäl för det förslag, som föreligger från Kungl. Maj:ts sida och som utskottet accepterat i fråga om tiden för emissionsstämpelns ikraftträdande.

Kommer jag därefter till frågan om emissionsstämpelns belopp och i samband därmed, huruvida denna stämpel skall drabba alla slag af aktier och lotter, eller om den endast skall, på sätt Kungl. Maj:t föreslagit, drabba nya emissioner å förut existerande bolag, så har ju utskottet i sin helhet tagit afstånd från Kungl. Maj:ts förslag i denna senare del. Och det synes mig, att man med fullt fog kan göra gällande, att samma skäl, som Kungl. Maj:t anfört såsom motiv för att fritaga aktier och lotter i nybildade företag, samma skäl kunna i de flesta eller åtminstone i många fall anföras för en lika skonsam behandling af nya emissioner i gamla bolag; ty om man bortser från bankerna, torde det vara ett mycket vanligt förhållande, att ny emission sker icke i sådana fall, där bolaget är ett utmärkt och alltså skattekraftigt företag, utan just för att hjälpa på fötter ett företag, som haft att kämpa med svårigheter och som kanske rent af hotat att gå omkull. Icke finns det då någon anledning att beskatta en sådan ny emission hårdare än hvilken som helst emission i nybildade bolag? Därom hafva reservanterna varit ense med utskottet, men i fråga om stämpelsatsen hafva vi skilt oss från pluraliteten, och jag kan icke finna annat, än att den argumentering, som utskottet anfört för att under beskattningen indraga emissionerna vid bolagens bildande lika väl som de under bolagens fortsatta verksamhet tillkommande, följdriktigt måste leda till att stämpelsatsen måste vara en och densamma för bägge dessa slag af emissioner. Utskottet har enligt mitt förmenande varit inkonsekvent, då utskottet sökt motivera sin i detta hänseende motsatta ståndpunkt, ty i samma andetag utskottet anför talande skäl, hvarför aktier i nybildadt bolag borde stämpelbeläggas lika väl som aktier, hvilka bolaget senare utsläpper, i samma andetag säger utskottet, att den anmärkning i den kungl. propositionen, som skulle motivera stämpelfrihet för aktier i nybildade bolag, icke torde helt och hållet sakna berättigande. Såvidt jag förstår, slår det ena skälet ihjäl det andra; och utskottet kan icke anses hafva uppvisat något fog för att det icke bör vara en och samma stämpelsats för de olika slagen af emissioner. Sedan må det blifva en särskild sak — och det blir i viss mån en smaksak — till hvilket belopp stämpeln skall sättas. En motionär i Andra Kammaren, som intager samma ståndpunkt som reservanterna så till vida, att han önskar en enhetlig stämpelsats, har föreslagit *en* procent och det kan naturligtvis anföras skäl för att sätta den så pass hög. Emellertid hafva vi ansett, att försiktigheten borde bjuda, att man började med något lägre belopp. Man bör nog icke underlåta att härvidlag taga hänsyn till den omständighet, att det rörliga kapitalet här i landet icke står

till buds mera än till jämförelsevis begränsadt belopp, och man bör nog icke, när man inför en ny beskattning, gå så tillväga, att man riskerar att stäcka en företagsamhet, som eljest är värd uppmuntran.

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

Jag skall sedermera i sinom tid tillåta mig att yrka bifall till reservationen.

Friherre Klingspor: Jag vill redan nu meddela, att jag varit skiljaktig från utskottet vid behandlingen af denna fråga uti en punkt, som jag ber herrarne vara goda tänka på, till dess den kommer fram. Det är nämligen så, att Kungl. Maj:t föreslår, att endast de aktier skulle stämpelbeläggas, som utsläppas af gamla aktiebolag, hvilka därigenom ville utöka sitt kapital, detta af den anledning, att man i allmänhet anser det blifva väl betungande för nybildade aktiebolag, om äfven för deras aktier stämpelskatt skulle erläggas. Jag hade om denna sak en ganska likartad uppfattning med Kungl. Maj:t, men utskottet har emellertid velat, att stämpelbeskattningen skulle omfatta bägge kategorierna, ehuru sedan divergenser förekommit mellan åsikterna angående sättet. Emellertid vill jag icke vidare inlåta mig på denna fråga, men ber herrarne tänka på hvad jag i min reservation föreslagit, att, huru än kommer att bestämmas angående stämpelafgifter för aktier, emitterade af nya bolag, det undantaget från ifrågavarande stämpelbeläggning göres, att nybildade järnvägsbolag blefve därifrån fria. Vi veta litet hvar, med hvilka ansträngningar kommuner och enskilda måste tillskapa dylika bolag, som i större omfattning än andra verka för det allmänna bästa. Dessa uppoffringar äro af den beskaffenhet, att de icke direkt komma igen för dem, som gjort desamma, utan de ländа det hela, staten till godo; att järnvägsbolag äro i annan ställning än andra bolag framgår dels däraf, att de kunna erhålla lån af staten, dels på andra sätt tilldelas förmåner. Jag vill därför redan nu meddela, att jag, då denna punkt kommer under behandling, ämnar yrka bifall till den i min reservation föreslagna undantagsbestämmelsen beträffande järnvägsbolag. Man kan ju säga, att denna stämpel icke representerar så stora belopp, att de kunna tänkas hindra järnvägarnes åstadkommande. Men vi äro redan nu inne på nya järnvägsbolag, som omfatta mycket stora kapital. Jag påminner om att ostkustbanan är grundad på kapital af många miljoner, och hvarje ökning i kostnad kommer säkerligen att medföra stora svårigheter för dem, som arbeta på att få ett dylikt företag till stånd. På samma sätt förhåller sig med åtskilliga andra företag. Och då de belopp, som denna skatt skulle inbringa, icke bli så stora, finnes ju heller icke anledning för staten att pålägga stämpel i dessa fall.

Jag ber därför herrarne, då frågan kommer före, vara goda och beakta denna sak, så att i fråga om denna skatt fritagande kunde ske för nya järnvägsbolag.

Efter härmed slutad öfverläggning godkändes nu föredragna delar af utskottets förslag.

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

Återstående delar af föreliggande afdelning.

Godkändes.

Afdelningen B.

Bestämmelserna under rubriken »Aktiebref».

Dessa bestämmelser lydde i utskottets förslag sålunda:

»Aktiebref i inländskt aktiebolag skall, innan brefvet af bolaget utgifves, förses med stämpel enligt följande grunder:

a) Aktiebref i nybildadt bolag skall förses med stämpel af 5 öre för hvarje fulla 10 kronor af det belopp, hvarå den i brefvet afsedda aktie lyder, eller, om brefvet utfärdats å två eller flera aktier, af det belopp, hvarå aktierna sammanlagdt lyda; dock att, ifall enligt bolagets beslut för aktie skall erläggas betalning med högre belopp än det, hvarå aktien lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet.

b) Aktiebref, som eljest utfärdas, skall förses med stämpel af 10 öre för hvarje fulla tio kronor af det belopp, hvarå den i brefvet afsedda aktie lyder, eller, om brefvet utfärdats å två eller flera aktier, af det belopp, hvarå aktierna sammanlagdt lyda; dock att, ifall enligt bolagets beslut för aktie skall erläggas betalning med högre belopp än det, hvarå aktien lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet.

För aktiebrefs behöriga stämpelbeläggning svare ledamöterna i bolagets styrelse eller, ifall tillsynen öfver stämpelbeläggningen enligt bolagets beslut uppdragits åt en eller flera af dem, dessa ledamöter.»

Beträffande föreliggande bestämmelser hade reservationer afgifvits:

1:o) af friherre *Klingspor*, som anfört:

»Jag anser, att de betänkligheter, Kungl. Maj:t i sin proposition uttalat mot att pålägga aktiebref i nybildade bolag stämpelskatt, varit väl grundade. Men då svårighet mött att häfda denna åsikt, har jag måst begränsa mig till att yrka stämpelfrihet för aktier i bolag för järnvägars anläggande. Dylika företag måste nämligen anses vara i särskild grad häfstänger för landets ekonomiska utveckling och höjande samt åstadkommas vanligen genom till det yttersta gående uppoffringar från kommuner och enskilda samt intaga äfven förut en undantagsställning, hvad statens medverkan beträffar.

Jag yrkar därför, att ett tillägg i ofvan angifvet syfte måtte göras till det af bevillningsutskottet föreslagna stadgandet i förordningen angående stämpelafgiften den 2 juni 1899 om stämpel å aktiebref, samt att nämnda stadgande sålunda måtte erhålla följande lydelse:

Aktiebref etc. (= utskottets förslag) — högre beloppet.

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

Aktiebref i inländskt aktiebolag, som bildas uteslutande för anläggande och trafikerande af järnväg, hvilken är afsedd att för allmän trafik upplåtas, är från den här ofvan i mom. a) stadgade stämpelafgift fri.

För aktiebrefs etc. (= utskottets förslag) — — — — dessa ledamöter»;

2:o) af herrar *Nisser* och *Hammarström*, hvilken yrkat, att ifrågavarande del af stämpelförordningens 8 § skulle erhålla följande lydelse:

»Aktiebref, som af inländskt aktiebolag utfärdas, skall, innan brefvet af bolaget utgifves, förses med stämpel af 5 öre för hvarje fulla 10 kronor af det belopp, hvarå den i brefvet afsedda aktie lyder, eller, om brefvet utfärdats å två eller flera aktier, af det belopp, hvarå aktierna sammanlagdt lyda; dock att, ifall enligt bolagets beslut för aktie skall erläggas betalning med högre belopp än det, hvarå aktien lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet. För stämpelbeläggningens behöriga fullgörande svare ledamöterna i bolagets styrelse eller, ifall tillsynen öfver stämpelbeläggningen enligt bolagets beslut uppdragits åt en eller flera af dem, dessa ledamöter.»

Ingressen och mom. a).

Herr Hammarström: I anslutning till hvad jag nyss hade äran yttra anhåller jag om bifall till den af herr Nisser och mig afgifna reservationen rörande aktiebref.

Friherre Klingspor: Jag anhåller att vid detta mom. kammaren måtte besluta, att, ifall stämpelbeskattning för aktier i nybildade bolag bestämmes, undantag måtte göras för aktier i nybildade järnvägsbolag, i enlighet med min reservation.

Herr Rabe: Jag tillåter mig hos kammaren anhålla om bifall till den af herrar Nisser och Hammarström afgifna reservationen vid denna punkt. Enligt min mening är den vida att föredraga framför så väl utskottets förslag som den af utskottets ordförande afgifna reservationen. Den har ur skattepolitisk synpunkt den förtjänsten, att den tager med både gamla och nya aktier, hvilket ju äfven är förhållandet med utskottets förslag. Mellan nya och gamla aktier existerar i själfva verket icke någon skillnad, då fråga är om utgörande af stämpelafgift, och öfverallt i utlandet är det äfven förhållandet att såväl aktier, hvilka emitteras af nybildade bolag, som de, hvilka utsläppas af äldre för ökande af deras kapital, drabbas af stämpelskatt. Herrar Nissers och Hammarströms reservation har härutöfver en mycket stor fördel däruti, att den påyrkar samma skattesats för båda slagen af aktier. Icke heller här finnes, strängt taget, någon skillnad, ty om ett bolag, som existerat under flera eller färre år, besluter att utvidga sin rörelse och för detta ändamål inbjuder till teckning af ökadt antal aktier, är denna omständighet icke i och för sig af den natur, att därigenom bolagets

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

ställning bevisas vara sådan, att dess nya aktiekapital kan beläggas med större stämpelskatt än fallet är med aktierna i ett nybildadt företag. Må vi tänka oss ett praktiskt exempel: om ett bolag för att skaffa sig ökadt aktiekapital utfärdar nya aktier till pari, skulle det enligt utskottets förslag drabbas af en stämpelafgift af $^1/_2$ procent; om det åter utsläpper aktier till 105 procent af nominella värdet, skulle det drabbas af 1 procents stämpelafgift. Skillnaden i värde mellan aktier till 100 och 105 procent är ju dock alldeles för liten för att rättfärdiga en ökning i stämpelafgiften af $^1/_2$ procent, eller från $^1/_2$ procent till 1 procent. $^1/_2$ procent öfver hela linjen är en moderat stämpelsats, med hvilken det vore klokt att börja. Då det gäller att uppsöka nya skattekällor, är det en gammal regel, att man bör gå försiktigt till väga och till en början icke köra allt för hastigt. I lugna tider är dessutom rådligt att icke taga ut allt hvad man kan i stämpelväg; det kan vara bra att hafva en del skattekällor obegagnade i reserv, som man, när så behöfves, kan anlita, och därför anser jag på grund af nuvarande förhållanden den af reservanterna föreslagna stämpeln af $^1/_2$ procent öfver hela linjen vara vida att föredraga framför de af utskottet föreslagna af $^1/_2$ procent å aktier, som utsläppas af nybildadt bolag, och 1 procent å dylika, hvilka för ökning af aktiekapitalet utfärdas af äldre bolag. För öfrigt, sedan man lagt till de nybildade bolagen, tror jag icke att staten, äfven om stämpelafgiften nedsättes för nya aktier i äldre bolag, skall få mindre inkomst, än finansministern beräknat, ty det synes mig gifvet att, om de nybildade bolagen tagas med och samma skattesats blir gällande för alla, större belopp skall inflyta, än om ifrågavarande skatt utginge endast vid de äldre bolagens kapitalökning och dessa då drabbades af sådan skatt till 1 procent.

Men icke blott ur skattepolitisk synpunkt är ifrågavarande reservation att föredraga: den är afgjordt att föredraga äfven ur lagteknisk synpunkt. Den är tydligare och klarare än utskottets formulering, och när det gäller bevillnings- och skatteförordningar, kan jag, på grund af den erfarenhet jag under de sista nio åren haft, försäkra, att man framför allt bör välja orden så, att de icke inbjuda till kringgående af lagen. Nu står i utskottets förslag, att aktiebref i nybildadt bolag skall förses med stämpel af 5 öre för hvarje fulla tio kronor af beloppet; men detta uttryck »nybildadt bolag» är alltför evasivt för att gifvas plats i en lag. Man kan fråga: Huru länge skall ett bolag anses vara »nybildadt»? Att en sådan fråga icke är alldeles betydelselös, ber jag få visa med ett färskt exempel. I ett bolag, för hvilket stiftelseurkund utfärdats och aktiekapitalet bestämts till 1 $^1/_2$ miljon kronor, fattade bolagsmännen, innan bolaget ens börjat sin verksamhet och kort tid sedan bolaget hade blifvit stiftadt, beslut därom, att kapitalet skulle ökas med ytterligare 1 $^1/_2$ miljon kronor till 3 miljoner. Då bolaget började sin verksamhet, hade det sålunda 3 miljoners kapital i stället för de i stiftelseurkunden omnämnda 1 $^1/_2$ miljonerna. Nu frågar jag: Af hvilken stämpelsats skulle sist inkomna 1 $^1/_2$ miljon hafva drabbats, ifall utskottets förslag varit gällande? Endast den del af kapitalet,

som inbetalades enligt stiftelseurkunden, borde hafva belagts med den lägre stämpeln. Men nästan lika väl kunde hafva sagts, att den 1 ½ miljon, som senare ingått, skulle ha träffats af samma stämpelsats, emedan bolaget då icke ens börjat sin verksamhet, icke ännu öppnat sina dörrar. I anledning häraf anser jag för min del uttrycket »nybildadt bolag» icke tillräckligt tydligt för att tillåtas inflyta i en lag.

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

Men såväl utskottets förslag som den af herrar Nisser och Hammarström afgifna reservationen, lider af en annan oegentlighet, som är lätt förklarlig. I Kungl. Maj:ts proposition, hvilken endast afser stämpelbeläggning å aktier, som emitteras för ökning af äldre bolags kapital, heter det: »dock att, ifall enligt bolagets beslut för aktie skall erläggas betalning med högre belopp än det, hvarå aktien lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet». Detta var alldeles riktigt, emedan i sådana äldre aktiebolag ökning af bolagets kapital icke kan äga rum, utan att bolagsmännen besluta det, då desse tillika bestämma, till hvilket pris de nya aktierna skola emitteras. Men då man nu medtager äfven nybildade bolag, blir uttrycket icke riktigt. Det som står på sid. 31 i utlåtandet om »bolagets beslut» bör sålunda icke förekomma i herrar Nissers och Hammarströms reservation, där dock på sista raden sid. 46 läses: »ifall *enligt bolagets beslut*», ty det är icke föremål för bolagets beslut, med hvilka belopp aktierna skola betalas; det står angifvet i stiftelseurkunden och i inbjudningen till teckning, och bolagsmännen hafva aldrig att besluta något därom.

På grund af hvad jag nu anfört, hemställer jag, att herrar Nissers och Hammarströms reservation måtte antagas med den ändring att orden »enligt bolagets beslut» — på sista raden, sid. 46 — utgå.

Herr Cavalli: Det är alldeles gifvet, att, då man går att införa en nyhet i skattelagstiftningen, olika meningar skola göra sig gällande. Det är så mycket naturligare hvad den nu föredragna punkten beträffar, som det skatteobjekt, som här föreligger, i det merkantila lifvet ter sig i så mångskiftande former. Det är därför att förvåna sig öfver att, då man inom bevillningsutskottet framlagt ett från regeringens så skiljaktigt förslag, icke mera opposition mött, än som skett. Regeringen har föreslagit stämpel på aktier i gamla bolag, då ny emission äger rum, samt en öfverlåtelsestämpel vid öfverlåtelse af aktier. Bevillningsutskottet har helt och hållet afstyrkt öfverlåtelsestämpel, men i stället föreslagit införande af en stämpelskatt på aktier, då de först utfärdas. Mot bevillningsutskottets förslag i båda dessa delar föreligger ej något ändringsförslag.

Då bevillningsutskottet uttalat sig för stämpel på aktier i nybildadt bolag — jag skall sedan komma till det uttrycket, mot hvilket den siste talaren framställt en anmärkning —, har utskottet ansett sig böra tillämpa just hvad den siste ärade talaren påpekat eller försiktighet i lagstiftningen. Man har tagit en tämligen låg stämpel,

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

därför att man gent emot ett nytt företag icke kan eller bör förfara så strängt som gent emot ett redan i gång varande företag, då med afseende å ett äldre bolag åtskilliga flera förutsättningar finnas för att bedöma värdet af ett papper än beträffande ett nybildadt. Då jag går att i den delen försvara bevillningsutskottets förslag, ber jag att få fästa uppmärksamheten på hvad den siste talaren också anmärkte, att jag har en annan tanke, som jag emellertid här ej vill göra till föremål för yrkande eller ens debatt — jag tror dock, att den en gång kommer att arbeta sig fram. Denna tanke är i korthet följande: man skall i beskattningslagstiftningen hålla sig till *värdet* af papperet och icke till, huruvida bolaget är nytt eller icke. Denna senare omständighet är tämligen likgiltig. Det är värdet, som skall beskattas. För detta värde finnes det endast en enda synlig mätare, som kan användas, och den mätaren är: Hvad vill allmänheten betala för det? Släppes papperet ut till pari eller, med andra ord, får man köpare till det nominella värdet, bör skatten beräknas därå. Men betingar papperet öfverkurs, så, vare sig bolaget är nytt eller gammalt, är det klart, att papperet har större värde. Där, mine herrar, ligger efter min uppfattning skattegrunden, och vi äro tvungna att, i den mån vi använda stämpelskatter vidare, ej förfara så, som vi hafva benägenhet att göra här i Sverige, ej göra dem — för att använda ett skattetekniskt uttryck — råa, utan så mycket som möjligt smyga dem efter de ekonomiska förhållanden, som det gäller att träffa. Nåväl, denna tanke får för närvarande hvila, men jag hyser den öfvertygelsen, att den skall komma upp och komma till användning.

Då jag nu går att acceptera utskottets förslag, måste jag hålla på att aktier i äldre bolag *i allmänhet* äro mera värda än aktier i ett nytt. Det är på denna grund, som bevillningsutskottet har olika stämpelsatser, och bevillningsutskottet har för de gamla bolagen förordat den af regeringen föreslagna högre stämpelsatsen, enär det ej velat göra flera ändringar, än som efter dess uppfattning varit oundgängligen nödvändiga.

Nu säger den siste talaren, att herrar Nissers och Hammarströms reservation har ett lagtekniskt företräde, därför att den rör sig om samma skattesatser för nybildadt och gammalt bolag. Men det kan väl ej i och för sig vara något skäl. Ty att en skattelag får det i formellt hänseende lättast affattade uttrycket, kan väl ej vara en hållbar grund för beskattning.

Vidare frågade den siste talaren, hvad som menas med nybildadt bolag, och han anförde ett exempel, där det skulle vara svårt att bestämma arten. Ja, mine herrar, vid en skattelags tillämpning ställer det nog upp sig svårigheter i åtskilliga fall, men i det anförda exemplet tycktes afgörandet ej vara så svårt. Det var i utskottet fråga, om det skulle heta nybildadt eller nytt bolag. Nybildadt ansågs bättre, och dess tolkning torde icke erbjuda afsevärda svårigheter. Hvad herr Rabes ändringsförslag beträffar har jag ej något emot det.

Jag vet ännu ej, huruvida från regeringshåll något yrkande

kommer att framställas på bifall till förslaget om öfverlåtelsestämpel, och jag kan då ej nu behöfva yttra mig därom.

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

Däremot är jag skyldig att svara på friherre Klingspors reservation, hvari yrkas, att till det föreslagna stadgandet om stämpel å aktiebref måtte fogas ett tillägg af innehåll, att nybildade aktiebolag med uteslutande uppgift att anlägga och trafikera järnvägar, hvilka äro afsedda att upplåtas för allmän trafik, skola vara fria från stämpel. Han motiverar sitt förslag med att det är rätt svårt att få dylika företag till stånd, men att de behöfvas för landets ekonomiska utveckling etc. Om man nu skulle slå in på en sådan lagstiftning, är det svårt att motivera, hvarför den icke skulle utsträckas till aktiebolag för andra allmännyttiga intressen, för undervisningens befrämjande m. m. Man må säga hvad man vill om svårigheten att bilda järnvägsbolag, nog måste de medföra fördelar, ty eljest skulle man ej uppoffra något för dem. Skulle emellertid ett dylikt företag ej vara mera värdt, än att det icke kan bära en obetydlig stämpelafgift, lär af andra skäl ett sådant bolag icke komma till stånd. Här föreligger dessutom ett rent skattetekniskt skäl: att hela den afdelning af vår gällande stämpelförordning, som handlar om stämpelpliktiga enskilda handlingar, nu är fri från undantag. Att göra undantag för järnvägsaktiebolag vore alltså, äfven rent formellt sedt, att införa något nytt, och jag påstår, att detta undantag åtminstone rättvisligen bör leda till andra undantag.

Det är på dessa grunder, som jag för min del yrkar, att med godkännande af herr Rabes redaktionsförändring Kammaren ville bifalla hvad utskottet i punkterna a) och b) hemställt.

Herr Hammarström: Endast ett par ord med anledning af herr Rabes ändringsförslag.

Det hör väl i hvarje fall till undantagen, att vid bildande af nya företag aktierna emitteras till högre kurs än pari. Därför hafva reservanterna icke heller tänkt sig, att hvad i deras förslag yttras om öfverkurs skulle hänföras annat än till ny emission i äldre bolag. Men då sådana undantag lära kunna inträffa, anser jag herr Rabes erinran vara fullt befogad och anhåller att med återtagande af mitt yrkande få instämma med herr Rabe.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att förutom beträffande det förslag om tillägg till rubriken aktiebref, som framställts af friherre Klingspor i hans vid betänkandet afgifna reservation, och hvartill herr talmannen ville återkomma efteråt, hade i afseende å nu förevarande del af rubriken aktiebref yrkats, 1:o) af herr *Cavalli*, att kammaren skulle godkänna utskottets förslag till ändrad lydelse däraf med den ändring, att orden »enligt bolagets beslut» uteslötes, samt 2:o) af herr *Rabe*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i hithörande del af herrar Nissers och Hammarströms vid betänkandet fogade reservation med den ändring, att de på sista raden af sidan 46 i det tryckta betänkandet förekommande orden »enligt bolagets beslut» borttoges.

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

Härefter gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande af utskottets förslag samt vidare i enlighet med nyssnämnda två yrkanden, och förklarade sig anse propositionen på bifall till herr Cavallis yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den som godkänner bevillningsutskottets förslag till ändrad lydelse af nu föredragna del af rubriken aktiebref i 8 § af förordningen angående stämpelafgiften med den af herr Cavalli föreslagna ändring, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes ifrågavarande del af rubriken aktiebref med den lydelse, som föreslagits i herrar Nissers och Hammarströms reservation, så ändrad som herr Rabe yrkat.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—45;

Nej—88.

Vidare yttrade herr talmannen, att af friherre Klingspor yrkats det tillägg till rubriken aktiebref, som framställts i hans vid betänkandet afgifna reservation.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner, först på godkännande af ifrågavarande förslag samt vidare på afslag därå, och förklarade sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner det förslag om tillägg till rubriken aktiebref i 8 § af förordningen angående stämpelafgiften, som framställts i den af friherre Klingspor vid bevillningsutskottets betänkande n:o 16 afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås ifrågavarande förslag.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

Ja—30;

Nej—83.

Mom. b).

Herr Hammarström: Jag ber att äfven i afseende å detta moment få yrka bifall till herr Nissers och min reservation med den förut vidtagna ändringen.

Efter härmed slutad öfverläggning antog kammaren det förslag, som innefattades i hithörande del af herrar Nissers och Hammarströms vid betänkandet fogade reservation, med den ändring, att de på sista raden af sid. 46 i det tryckta betänkandet förekommande orden »enligt bolagets beslut» borttogos.

Nästa stycke, börjande med orden »För aktiebrefs behöriga stämpelbeläggning».

Herr Hammarström: Jag anhåller att få yrka bifall till herr Nissers och min reservation äfven i detta stycke.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, antog kammaren det förslag, som innefattades i hithörande del af herrar Nissers och Hammarströms vid betänkandet fogade reservation.

Näst därpå följande delar af utskottets förslag till och med rubriken »Lifränta».

Godkändes.

Bestämmelserna under rubriken »Lottbref i inländskt solidariskt bankbolag».

Dessa bestämmelser lydde sålunda:

»Lottbref i inländskt solidariskt bankbolag skall, innan brefvet af bolaget utgifves, förses med stämpel enligt följande grunder:

a) Lottbref i nybildadt bolag skall förses med stämpel af 5 öre för hvarje fulla 10 kronor af det belopp, hvarå den i brefvet afsedda lott lyder, eller, om brefvet utfärdats å två eller flera lotter, af det belopp, hvarå lotterna sammanlagdt lyda; dock att, ifall enligt bolagets beslut för lott skall erläggas betalning med högre belopp än det, hvarå lotten lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet.

b) Lottbref, som eljest utfärdas, skall förses med stämpel af 10 öre för hvarje fulla 10 kronor af det belopp, hvarå den i brefvet afsedda lott lyder eller, om brefvet utfärdats å två eller flera lotter, af det belopp, hvarå lotterna sammanlagdt lyda; dock att, ifall enligt

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

bolagets beslut för lott skall erläggas betalning med högre belopp än det, hvarå lotten lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet.

För lottbrefs behöriga stämpelbeläggning svare ledamöterna i bolagets styrelse eller, ifall tillsynen öfver stämpelbeläggningen enligt bolagets beslut uppdragits åt en eller flere af dem, dessa ledamöter.»

I afseende på förevarande del af författningsförslaget hade i berörda af herrar *Nisser och Hammarström* afgifna reservation hemställts, att berörda del af förslaget skulle erhålla följande lydelse:

»*Lottbref,* som af inländskt solidariskt bankbolag utfärdas, skall, innan brefvet af bolaget utgifves, förses med stämpel af 5 öre för hvarje fulla 10 kronor af det belopp, hvarå den i brefvet afsedda lott lyder, eller, om brefvet utfärdats å två eller flera lotter, af det belopp, hvarå lotterna sammanlagdt lyda; dock att, ifall enligt bolagets beslut för lott skall erläggas betalning med högre belopp, än det, hvarå lotten lyder, stämpeln skall beräknas i förhållande till det högre beloppet. För stämpelbeläggningens behöriga fullgörande svare ledamöterna i bolagets styrelse eller, ifall tillsynen öfver stämpelbeläggningen enligt bolagets beslut uppdragits åt en eller flere af dem, dessa ledamöter.»

Ingressen och mom. a).

Herr Hammarström: Jag anhåller att få yrka bifall till den af herr Nisser och mig afgifna reservationen med den ändring, att orden »enligt bolagets beslut» på femte raden nedifrån måtte utgå.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, antog kammaren på gjord proposition det förslag, som innefattades i hithörande del af herrar Nissers och Hammarströms vid betänkandet fogade reservation, dock med utelämnande af orden »enligt bolagets beslut» näst framför orden »för lott skall erläggas».

Mom. b).

Herr Hammarström: Jag anhåller att få yrka bifall till reservationen med den redan vidtagna ändringen.

Efter härmed slutad öfverläggning antog kammaren det förslag, som innefattades i hithörande del af herrar Nissers och Hammarströms reservation, dock med utelämnande af orden »enligt bolagets beslut» näst framför orden »för lott skall erläggas».

Sista stycket, börjande med orden »För lottbrefs behöriga stämpelbeläggning».

Herr Hammarström: Jag anhåller att få yrka bifall till herr Nissers och min reservation äfven i afseende å detta stycke.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren antog det förslag, som innefattades i hithörande del af herrar Nissers och Hammarströms reservation.

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

Öfriga delar af föreliggande afdelning.

Godkändes.

Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af 9 § i omförmälda förordning och i sammanhang därmed utskottets hemställan i punkten 2.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Utskottets förslag till ändrad lydelse af 27, 32 och 54 §§ i sagda förordning.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1.

Förklarades besvarad genom kammarens beslut vid behandlingen af förslagen till ändrad lydelse af 8, 27, 32 och 54 §§ i nämnda förordning.

Punkten 3.

Utskottet hade i föreliggande punkt hemställt, »att Riksdagen tillika måtte besluta, att de i 8 och 54 §§ af ofvannämnda förslag införda bestämmelser angående aktie- och lottbrefs förseende med stämpel, då sådan handling af vederbörande bolag utfärdas, och ansvar för underlåtenhet att i sådant fall belägga densamma med föreskrifven stämpel, skola träda i kraft den 1 juli 1906, men öfriga i förslaget innefattade nya eller förändrade bestämmelser den 1 januari 1907».

Herr Lindgren: Kungl. Maj:t har föreslagit, att bestämmelserna angående stämpelafgiften för aktier och lottbref skola träda i kraft den 1 juli 1906. Jag har förut yttrat, att jag anser det icke vara med rättvisa öfverensstämmande att låta en stämpelskatt få retrograd verkan. Nu står här i propositionen: »då sådan handling af vederbörande bolag utfärdas». Jag håller före, att en sådan bestämmelse lämnar rum för ovisshet och tvekan angående hvad som är med lag öfverensstämmande eller icke. För de bolag, som redan för länge sedan inbjudit till aktieteckning och för hvilka aktieteckningen är verkställd, står det väl fritt att hvilken dag som helst sätta sig ned och utskrifva aktiebrefven och låta dem ligga på bordet för att sedan öfverlämnas till aktieägarne, så snart de fullgjort de förpliktelser, som bolaget af dem fordrar? Eller är det tillfälle, då brefven öfverlämnas, den tidpunkt då handlingen utfärdas? I praktiken ställer det sig säkerligen så, att aktiebrefven utskrifvas,

Om ändringar i förordningen ang. stämpelafgiften. (Forts.)

så snart bolagen fått trygghet för att tecknarne fullgöra sina förbindelser. Jag har föreslagit, att Riksdagen måtte besluta, att bestämmelserna icke skulle äga tillämpning å de aktier och lotter, som utsläppas på grund af beslut, som därom fattats före den 18 april 1906. Detta förslag synes mig mycket klarare och mera bestämdt, och därom kunna icke heller olika meningar uppstå, förutom det att det är fullkomligt rättvist, och jag ber därför att få yrka bifall till min motion.

Herr Cavalli: Den siste ärade talaren har redan i princip blifvit besvarad af herr Hammmarström, och jag har därför å utskottets vägnar ej mycket att svara. Det finnes ju åtskilligt som talar till förmån för hans förslag, och frågan är ej så synnerligen stor, dock brukar man i allmänhet icke tillämpa nya beskattningslagar på det sätt herr Lindgren ansett lämpligt. För öfrigt, då herr Lindgren föreslagit, att bestämmelserna skulle icke tillämpas å de aktier, som utsläppas på grund af före den 18 april i år fattade beslut, ber jag att få erinra därom, att redan den 15 januari fick man genom statsverkspropositionen kännedom om att Kungl. Maj:ts förslag i ärendet vore att förvänta. Frågan är tämligen likgiltig, men jag skall dock anhålla att få yrka bifall till utskottets förslag i denna punkt.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende å föreliggande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock, af herr *Lindgren*, att punkten skulle bifallas med iakttagande af ett tillägg af det innehåll, som föreslagits i hans motion n:o 41.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i punkten 3 af sitt betänkande n:o 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles punkten med iakttagande af ett tillägg af det innehåll, som föreslagits i herr Lindgrens motion n:o 41.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—99;

Nej—30.

Punkten 4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5.

Lades till handlingarna.

Herr statsrådet *Biesèrt* aflämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till ny tulltaxa, m. m., och
2:o) med förslag till ändrad lydelse af § 4 i nådiga förordningen angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter den 2 december 1892.

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 8 och 9 i denna månad bordlagda betänkande n:o 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. samt en i sammanhang därmed väckt motion.

I proposition, n:o 91, af den 16 mars 1906 hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att besluta, att 11, 14, 33 och 82 §§ i förordningen den 3 december 1897 angående bevillning af fast egendom samt af inkomst äfvensom 17 och 18 §§ i den vid förordningen fogade instruktion för taxeringsmyndigheterna måtte erhålla viss ändrad lydelse på sätt propositionen bilagdt förslag utvisade.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition innefattade dessutom förslag till ändrad lydelse af de till bevillningsförordningen hörande formulär n:o 5, till taxeringslängd öfver inkomstbevillningen och inkomstskatten, samt n:o 6, till längd öfver af pröfningsnämnd beslutade ändringar i taxeringen till inkomstbevillning och inkomstskatt.

Vid föredragningen af föreliggande betänkande begärdes ordet af herr Cavalli, som yttrade:

Jag hemställer, att bevillningsutskottets betänkande n:o 17 måtte föredragas på följande sätt:

att först behandlas Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af 11, 14, 33 och 82 §§ i bevillningsförordningen äfvensom 17 och 18 §§ i den vid förordningen fogade instruktion för taxeringsmyndigheterna, därvid paragraferna föredragas i nu nämnd ordningsföljd och, där desamma äro uppdelade i moment, momentvis;

att vid behandlingen af 11 § 1 mom. öfverläggningen må omfatta betänkandet i dess helhet;

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen. m. m. (Forts.)

att af förslagets text ej må behöfva uppläsas andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres;

att, för den händelse förslaget kommer att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas;

att, efter det ofvannämnda §§ blifvit genomgångna, hvad utskottet hemställt i punkten 1:o företages till afgörande; samt

att därefter återstående delar af betänkandet föredragas punktvis.

Härtill lämnade kammaren sitt bifall.

Kungl. Maj:ts förslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m.

11 §.

Undantag från de i 7—10 §§ meddelade stadganden.

1 mom.

Förevarande moment hade i förslaget följande lydelse:

»Bevillning för inkomst af kapital eller arbete äger icke rum, med mindre den skattskyldiges sammanräknade årsinkomst (se 18 § af instruktionen för taxeringsmyndigheterna), däri inbegripen äfven hustruns, öfverstiger 600 kronor.

Öfverstiger den sammanräknade årsinkomsten

600	kronor	men	ej	900	kronor,	äro	600	kronor
900	»	»	»	1,200	»	»	500	»
1,200	»	»	»	1,500	»	»	400	»
1,500	»	»	»	1,800	»	»	300	»
1,800	»	»	»	2,000	»	»	200	»
2,000	»	»	»	2,100	»	»	100	»

af inkomsten af kapital och arbete fria från bevillning.

Till grund för bedömandet, om och i hvilken mån bevillningsfrihet enligt första eller andra punkten af detta mom. skall äga rum, lägges i fall, där särskildt afdrag enligt 2 mom. i denna § är medgifvet, den sammanräknade årsinkomst, som återstår efter afräknande af nyssnämnda särskilda afdrag.»

Utskottet hade på anförda skäl i *punkten 1* hemställt, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition n:o 91 om ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen den 3 december 1897 angående bevillning af fast egendom samt af inkomst m. m. icke måtte af Riksdagen bifallas, dock att Riksdagen ville besluta, att i anledning af ett i propositionen framställdt förslag 11 § 2 mom. i nämnda förordning skulle erhålla följande förändrade lydelse:

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

2 *mom.* Från utgörande af inkomstbevillning *frikallas:*

a) staten;

b) kyrkor, akademier och vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiifonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårdsinrättningar jämte andra fromma stiftelser: för all annan inkomst än den i 8 § 2 mom. *b*) nämnda;

landsting, hushållningssällskap, städer och andra menigheter: för sådan inkomst, som icke härflyter af rörelse eller yrke;

allmänna hypoteksbanken, allmänna hypotekskassan för Sveriges städer och hypoteksföreningar;

järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare; samt

sparbanker, som afses i lagen af den 29 juli 1892, äfvensom sådana ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, som afse att bereda vinst endast åt insättare;

c) medlem af konungaätten: för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

d) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning:

om de icke äro svenske medborgare: för all annan inkomst än den, som utgöres af från Sverige uppburen allmän eller enskild pension eller erhålles genom här idkad rörelse;

om de äro svenske medborgare: för den inkomst, de åtnjuta af sin tjänst hos den främmande makten;

e) utlänning, som här vistas för att idka studier; samt

f) lappallmogen: för inkomst af renskötsel.

Vid betänkandet fanns reservation afgifven af

herr *Wester,* hvilken med instämmande af friherre *Klingspor* hemställt, att Riksdagen ville besluta, att 11 § 1 mom. i gällande bevillningsförordning skulle erhålla följande förändrade lydelse:

»*1 mom.* Bevillning för inkomst af kapital eller arbete äger *icke* rum: när den skattskyldiges sammanräknade årsinkomster, däri inbegripna äfven hustruns, understiga *550 kronor.*

Uppgå dessa inkomster icke till 1,200 kronor, äro *500 kronor,* uppgå de till 1,200 kronor, men icke till 1,800 kronor, äro 300 kronor af inkomsten af kapital och arbete fria från bevillning.

Det belopp, för hvilket bevillning sålunda icke äger rum eller som får från uppskattad inkomst såsom bevillningsfritt afdragas, må å ort, där kostnaden för bostad är synnerligen hög i jämförelse med förhållandet inom riket i allmänhet, äfvensom undantagsvis i de fall, där särdeles ömmande omständigheter (talrik familj, långvarig sjuklighet, olyckshändelse och dylikt) förekomma, ökas; dock så att denna ökning, vare sig den äger rum på grund af hög bostadskostnad eller ömmande omständigheter eller båda dessa skäl, icke må för någon skattskyldig öfverstiga 200 kronor.

För inkomst, som beskattas inom annan kommun än den, där den skattskyldige är mantalsskrifven, samt för bolags inkomst får

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

hvarken befrielse från eller lindring i bevillningen enligt detta moment åtnjutas.»

Herr Wester: Som herrarne behagade finna, berör denna kungl. proposition den viktiga och grannlaga frågan om höjning af det bevillningsfria afdraget, för att därigenom bereda en lindring för de svagare skattdragande, en fråga, som otvifvelaktigt kommer att utgöra framtidens lösen. Den kungl. propositionen föreslår äfven, att den skattskyldige för att icke genom denna förändring mista sin politiska rösträtt, skulle erlägga en skatt till staten af 10 öre, och sålunda fortfarande förblifva röstberättigad. Hvad denna senare del af frågan beträffar, tror jag icke, att vi behöfva fästa något afseende vid den, därför att jag tager för gifvet, att Första Kammaren om några dagar antager den allmänna rösträtten.

Mycket har förändrats sedan Riksdagen år 1883 höjde det bevillningsfria afdraget från 300 till 450 kronor och existensminimum från 400 till 500 kronor. Penningevärdet har sedan dess i väsentlig mån sjunkit och lefnadskostnaderna i hög grad ökats, hvarför det måste vara en gärd af rättvisa att söka höja det bevillningsfria afdraget, en åtgärd, som ingalunda bör underlåtas eller fördröjas.

Största svårigheten att genomföra en höjning af existensminimum är, att det icke finnes något existensminimum för de små jordägarne. Det är gifvet, att i och med detsamma man befriar en del skattskyldige, de små inkomsttagarne, från en del af deras skatt, en ökning af skatten måste inträda för de öfrige skattskyldige, särskildt i kommunalt hänseende, och denna ökning skulle sålunda träffa äfven de mindre jordbrukarne, hvilka icke hafva någon stor skatteförmåga. Detta är det förnämsta skälet till att man icke kunnat gå så långt, som Kungl. Maj:t här föreslagit, ty däraf skulle, såsom utredningen visat, de öfrige skattskyldige inom många kommuner komma att drabbas allt för hårdt. Jag anser emellertid, att man likväl bör göra något, att man bör söka att vidtaga en mindre lindring; och efter de utredningar, som man kunnat göra, skulle detta icke medföra någon större olägenhet för de återstående skattskyldige. Jag har därför i min reservation föreslagit, att existensminimum skulle höjas till 550 kronor och det bevillningsfria afdraget till 500 kronor. Jag skall anföra ett exempel på huru detta skulle verka. Uti en kommun, där kommunalskatten är 1 krona per fyrk, skulle en person, som skattar för 600 kronors inkomst — hvilket väl i allmänhet är det belopp, hvartill en jordbruksarbetare är uppskattad — få en lindring i kommunalskatten af 5 kronor och i skatten till staten af 50 öre. Ja, häremot kan man invända, att detta ju är en sådan bagatell och att det icke kan vara skäl uti att göra en ändring i bevillningsförordningen för något så ringa. Jag vågar dock påstå att, om också detta belopp måste anses vara synnerligen litet för de större städernas arbetare, en lindring på 6 kronor för landsbygdens arbetare dock icke är någon obetydlighet, ty det motsvarar närmare tre dagars arbete.

Anledningen till att man icke fästat något större afseende vid

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

denna mindre lindring, som jag har föreslagit, är väl företrädesvis den, att stadsarbetarebefolkningen icke skulle få någon nytta af densamma. Det är ju också gifvet, ty stadsarbetarne äro ofta taxerade till öfver 1,200 kronors inkomst, och dessa skulle i alla fall icke hafva den ringaste nytta af nedsättningen. För öfrigt äro ju kommunalutskylderna i städerna i allmänhet mycket lägre än på landsbygden, och därför blefve den lindring, stadsarbetarne skulle få, långt mindre än lindringen för jordbruksarbetarne. Enligt min mening måste naturligtvis det första villkoret vid all skattelagstiftning vara, att man söker gå rättvist tillväga. Detta är en gärd af rättvisa, som skulle träffa dem i landet, som bäst behöfva det och kanske också mest förtjäna det, och därför, herr grefve och talman, ber jag att få yrka bifall till min reservation.

Herr Boman: Den föreliggande kungl. propositionen har blifvit afstyrkt af utskottet, och de skäl, utskottet härför anfört, äro efter min mening så öfvertygande, att kammarens beslut icke gärna kan blifva annat än afslag. Den verkställda utredningen har visat, att en stor del af de skattebördor, som man velat aflyfta från de lägsta inkomsttagarne, genom kommunalskattens verkan skulle komma att vältras öfver på andra skuldror, hvilkas bärkraft sannolikt icke är mycket större än deras, som man velat befria. Grundtanken i den kungl. propositionen: behofvet af ökade lättnader åt de lägsta skattedragande är utan tvifvel riktig, och man kan väl därför vänta, att förslaget ett annat år återkommer, dock efter erforderlig utredning och i den form, att det blir möjligt för Riksdagen att antaga detsamma. Under sådana förhållanden må det vara berättigadt att något upptaga de af Kungl. Maj:t nu beaktade synpunkterna till granskning.

Jag fäster mig då först vid den nyheten, att bestämmelserna om extra afdrag, såväl personliga som för barn, nu gjorts beroende af orter med höga lefnadskostnader. De extra afdrag, som för närvarande förekomma, grunda sig uteslutande på orter med höga bostadskostnader. Bestämmelsen om bostadskostnaderna såsom grundval för extra afdrag hade ju åtskilliga förutsättningar så till vida, som det naturligtvis var vida lättare att med säkerhet bedöma, huruvida bostadskostnaderna äro höga på en ort i jämförelse med på andra platser. Vidare är bostaden en nyttighet, som en hvar behöfver och som icke kan utbytas mot någon annan nyttighet, med hvilken den kan ersättas. Jag medgifver gärna, att användandet af uttrycket höga lefnadskostnader är en förbättring, då ju däri äfven ingå kostnaderna för bostad. Men jag skulle vilja göra det tillägg, att det sannolikt vore lämpligt att sätta in bestämmelse om att afseende äfven finge fästas vid den på orten gällande kommunalskatten. Vi veta alla, att kommunalskattens storlek växlar betydligt på den ena orten och den andra. De äro, liksom alla direkta skatter, af den natur, att de skola utgöras i penningar, på många platser på en gång; och den, som stått i någon beröring med arbetare, vet väl, att det mången gång för dem är ytterst kännbart att betala kom-

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

munalskatten, hvilken icke sällan belöper sig till en à två veckors arbetsförtjänst. Detta är således en ny synpunkt, som efter mitt förmenande borde kunna få komma till beaktande.

Erkänner jag nu, att synpunkten af höga lefnadskostnader, särskildt om därvid jämväl beaktas den på orten gällande kommunalskatten, är berättigad vid bedömandet af frågan, huruvida lindring i skatten må beredas, så kommer jag till frågan, huru det skall utrönas, när så är förhållandet. Detta finge naturligtvis bestämmas af ortens taxeringsmyndigheter. Men den kungl. propositionen har åtföljts af en bilaga, hvilken, om den skall hafva något syfte, naturligtvis är afsedd att utgöra ett uttryck för huru man tänkt sig, att en orts lefnadskostnader skulle kunna beräknas. Här förekommer på sidan 44 ett uttryck, hvaraf framgår, att man har gjort utredningen för att visa »hvad det skulle kosta att lefva på ett visst för samtliga orter lika och gemensamt sätt». Detta är utgångspunkten. Redan denna utgångspunkt finner jag praktiskt taget vara alldeles ohållbar. Icke kan en person med t. ex. 1,000 kronors inkomst, om han bor i Stockholm, vid ett norrländskt sågverk, vid ett fiskläge i Bohuslän eller någonstädes i Skåne inrätta sitt hushåll på samma sätt? Äfven personer med långt större inkomster än dessa 1,000 kronor, hvilka jag valt som exempel, torde vara tvungna att inrätta sitt lefnadssätt på olika vis på den ena orten och på den andra, om de skola få sina inkomster att räcka till. Praktiskt taget torde således denna utgångspunkt vara ohållbar. Teoretiskt låter den naturligtvis försvara sig, och den har användts i den här föreliggande utredningen, som hufvudsakligen grundar sig på vissa å kommerskollegii afdelning för arbetsstatistik tillgängliga uppgifter, hvilka finnas sammanförda på sidan 56 under rubriken: »Lifsmedelspriser på olika orter i Sverige under sista halfåret 1905». Där finnas sådana uppgifter, som att ost kostar i Göteborg 140 öre och i Örebro 66 öre, mjukt rågbröd i Göteborg 42 öre och i Malmö 23 öre, salt sill i Göteborg 41 öre och i Karlskrona 26 öre, kaffe i Göteborg 145 öre och i Kalmar 98 öre, ärter i Göteborg 32 öre och i Vänersborg 21 öre o. s. v. I texten får man visserligen veta, huru dessa uppgifter äro insamlade, nämligen genom ombud, hvilka hafva i uppdrag att upptaga prisen på vissa artiklar, angifvande varupriser i den kvalitet, som vanligast användes på orten. Men huru skall man kunna anställa en jämförelse emellan god ost, som i Göteborg kostar 1 krona 40 öre, och en sämre kvalitet, som i Örebro kostar 66 öre? Jag kan icke förstå, att några praktiska slutsatser däraf kunna dragas. Det oaktadt hafva dessa siffror lagts till grund för en uträkning af hvad det skulle kosta att lefva på olika orter. Man har valt de artiklar, som ingå i arméns utspisningsstat och räknat ut, hvad födan för en person skulle kosta på olika orter. Jag skall gärna erkänna, att de artiklar, som ingå uti denna uträkning, ingalunda äro de, som visa de gröfsta ojämnheterna, utan de äro valda så, att variationerna där icke äro synnerligen stora, men i alla fall blir resultatet antagligen föga värdt att grunda en beräkning på. Hvad hela denna tabell beträffar, så tycker jag, att

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

rubriken: »Lifsmedelspriser på olika orter i Sverige» är vilseledande. Det är för öfrigt svårt att förstå, hvad värde det skall hafva att söka från olika orter insamla uppgifter om priser på rena handelsvaror, såsom mjöl, gryn, amerikanskt fläsk och andra dylika handelsartiklar, hvilka äro fullt hållbara och hvilkas saluvärde på den ena och andra orten icke kan nämnvärdt växla mera än med fraktkostnaden.

Resultatet af denna utredning om hvad födan kostar på den ena och den andra platsen återfinnes på sidan 45, och där får man den ganska förvånande upplysningen, att Halmstad är i dyrhet närmast efter Boden och före Luleå, före Sundsvall samt äfven före Stockholm och Göteborg. Jag tror, att denna uppgift alldeles bestämdt måste vara felaktig. Jag vill dock erkänna, att det icke finnes något tvifvel om att lefnadskostnaderna på den ena och på den andra orten äro olika dyra, men jag tror icke, att skillnaden är så stor, som i den kungl. propositionen angifves.

Att, såsom i den kungl. propositionen föreslagits, orter med höga lefnadskostnader skulle berättiga såväl till personligt afdrag som till afdrag för barn, vågar jag bestrida vara riktigt. Ingen vill väl påstå, att en ensam person, bosatt på en dyr ort, skulle hafva mindre skatteförmåga än en gift person med 4, 5 barn, boende på en billig ort. Jag är säker på att den ogifta personen, som bor på en dyr ort, har vida större skatteförmåga; men i alla fall skulle han enligt Kungl. Maj:ts förslag vara berättigad till ett personligt afdrag på 150 kronor, under det att den, som bor på en billig ort, hvarken skulle få personligt afdrag eller afdrag för barn. Jag tror tvärtom, att man vid de lägre inkomstbeloppen borde införa rätt till afdrag för barn på alla orter, ty detta är ett förhållande, som bestämdt minskar skatteförmågan i långt högre grad än man här förutsatt. Därvid kunde dock gärna hänsyn tagas till dyrare eller billigare ort i form af latitud i barnafdragets storlek. En ytterligare fördel af en sådan bestämmelse vore, att den vore klar och tydlig och icke kunde leda till ojämnhet på den ena orten emot den andra, samt att den skattskyldige förstode dess innebörd, förstode det rättvisa uti att hänsyn toges till detta förhållande. Eljest tror jag, att man kunde befara, att taxeringsmyndigheterna i två närgränsande samhällen, som handlade efter olika principer, skulle komma att vålla ganska mycket missnöje. Och det är af stor vikt, att den skattskyldige tror, att han är beskattad efter ett rättvist system. Jag vill i detta sammanhang icke underlåta att påpeka det inkonsekventa uti att Kungl. Maj:t i förslaget till inkomstskatt medgifvit barnafdrag för alla, oafsedt det gäller en dyr ort eller icke. Men äfven detta förslag är af utskottet afstyrkt.

Herr talman! Som jag redan nämnde i början af mitt anförande, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Trolle: Endast några få ord med anledning af herr Westers yttrande. Han yrkade bifall till sin reservation och ansåg, att den borde af kammaren bifallas redan på den grund, att den i

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

så hög grad representerade rättvisa och billighet. Detta är det nog icke heller någon, som förnekar. Men då utskottet nu har afstyrkt den kungl. propositionen hufvudsakligen på den grund, att utredning saknas, och utskottet genom de undersökningar, som blifvit utförda, tydligt funnit, att betänkliga rubbningar särskildt inom den kommunala beskattningen måste blifva en följd af den kungl. propositionens antagande, så måste naturligtvis dessa betänkligheter äfven vara tillämpliga på hvad herr Wester yrkat. Man måste nämligen vara konsekvent. Herr Wester sade visserligen, att det var en bagatell, och det är det naturligtvis också, men principiellt taget måste nog hvarje förändring af sådan art, som nu är i fråga, göras till föremål för en grundlig undersökning, innan den antages, enär det har framstått ganska tydligt, uti hvilken nära förbindelse bevillningen till kommunen står till den allmänna bevillningen. Detta förhållande lägger i många fall oöfverstigliga hinder för att göra rubbningar i skatteförordningarna just af den art, som här äro föreslagna.

Med anledning af hvad jag nu haft äran anföra och i full konsekvens med hvad utskottet anfört i denna fråga, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet Biesèrt: Endast några få ord. Jag skall icke uppehålla tiden länge, ehuru jag nog kunde hafva åtskilligt att anföra med anledning af den utredning, som på bevillningsutskottets föranstaltande blifvit gjord och hvilken visar, att de skattedragande i åtskilliga kommuner i riket skulle blifva synnerligen betungade, om hvad Kungl. Maj:t föreslagit skulle blifva Riksdagens beslut. Men, som sagdt, jag skall icke upptaga tiden med en närmare granskning af denna utredning. Jag vill endast såsom min privata öfvertygelse nämna, att denna utredning i ganska afsevärda delar är vilseledande och att det i praktiken icke skulle komma att ställa sig på det ofördelaktiga sätt, den nu utvisar.

Herr Wester har föreslagit den ändringen i den kungl. propositionen, att i stället för det fasta afdrag, som där är föreslaget, ett mindre afdrag skulle få göras, så att det bevillningsfria afdraget skulle höjas från 450 kronor till 500 kronor, men i öfrigt är ingen ändring vidtagen. Ja, något är ju bättre än ingenting, och jag skulle därför gärna sett, att herr Westers förslag kunnat gå igenom, då jag nämligen förutsätter, att det icke alls finnes någon utsikt för att Kungl. Maj:ts förslag på sakens nuvarande ståndpunkt kommer att antagas. Jag tror mig dock veta, att sympatier för herr Westers i öfrigt mycket beaktansvärda förslag icke förefinnas i Andra Kammaren, och jag tror icke heller att, om kamrarna skulle stanna i olika beslut, hans förslag kan hafva någon utsikt att segra i den gemensamma voteringen. Jag skall därför icke hos kammaren anhålla om bifall till hans reservation.

Däremot skall jag be att något få tala om det fakultativa afdraget. Meningen med detta afdrag har ju varit, att vederbörande taxeringsmyndigheter på en plats skulle hafva rättighet att, om lef-

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

nadskostnaderna på orten äro synnerligen dyra i förhållande till hvad de äro på öfriga orter i riket, göra afdrag för alla inom detta distrikt boende dels för deras egen person och dels för deras barn, om de hafva sådana. Nu har här sagts, att Kungl. Maj:t har varit inkonsekvent, när Kungl. Maj:t föreslagit en sådan anordning beträffande bevillningsförordningen, men däremot, när det gällde inkomstskatteförordningen, skurit hela landet öfver en kam och i senare fallet föreslagit, att barnafdrag skulle äga rum för alla, oafsedt lefnadskostnaderna. Ja, jag erkänner mycket gärna riktigheten af denna anmärkning. Det är en inkonsekvens, som regeringen dock ansåg sig tvungen till därför, att, om man föreslagit ett barnafdrag, som skulle vara obligatoriskt för alla bevillningsdistrikt i riket, skattebördan ännu mer skulle ökats för de kvarvarande skattskyldige, som redan förut genom de fasta afdragen blifvit i så hög grad betungade. Det var därför, som sagdt, nödvändigt att i bevillningsförordningen härvidlag göra ett undantag. Men hvad inkomstskatteförordningen beträffar, förelåg icke något sådant skäl, då denna som bekant gäller alla, således äfven fastighetsägare, hvilka jämväl skulle komma i åtnjutande af afdrag enligt bestämmelsen i inkomstskatteförordningen.

Hvad beträffar utredningen af de höga lefnadskostnaderna på olika orter, är det sant, att denna utredning i mångt och mycket, såsom herr Boman antydde, kan vara felaktig. Jag vill dock påpeka, att på grund af vår statistiks beskaffenhet det är så godt som omöjligt att åstadkomma en tillfredsställande utredning i detta som i så många andra hänseenden, hvarför man måst nöja sig med de möjligheter som funnits. Den man, som utfört denna utredning, är i dessa stycken särdeles förfaren och kunnig, så att man har anledning att förutsätta, att hans utredning, åtminstone i allt väsentligt, icke är så synnerligen vilseledande.

Då jag har anledning att tro, att det icke finnes så liten utsikt till att den reservation, som af herr K. G. Karlsson m. fl. fogats till utskottets betänkande, kan vinna majoritet i Andra Kammaren, skall jag vördsamt be att få hemställa till Första Kammaren, att kammaren ville, på det att åtminstone någon lättnad för de minst skattekraftige i landet så snart som möjligt måtte kunna komma till stånd, taga i öfvervägande, om icke kammaren skulle kunna biträda herr K. G. Karlssons m. fl. reservation.

Herr Fahlbeck: Det har sagts så många gånger, att beskattningsväsendet i Sverige är otidsenligt, att det nästan blifvit en alldaglig, af alla erkänd sanning. Men hvad man skulle väntat sig som en följd däraf: att det gjordes en grundlig utredning af hela vårt skatteväsende, och först därefter reformer föreslogos, det har ej skett. Jag må säga, att ett bättre bevis för orimligheten i vår skattepolitik än det, som ligger i denna kungl. proposition, hvilken framkommit utan spår af utredning, kan man icke tänka sig. Vi böra, om vi vilja lappa på detta vis, än här och än där, omsider komma till ett tillstånd, som blir rent olidligt. Vid många tillfällen

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

förut, då inkomstskatten varit på tal, har påvisats, hvilka orimligheter den redan innebär. Skola vi nu fortsätta att på samma vis i blindo göra nya tillägg och ändringar, foga till här och taga ifrån där, hvart skola vi då komma? Skall det icke vara möjligt i Sverige att få en rationell finanspolitik? Vi hafva hittills uteslutande gått historiskt tillväga. Af de gamla skatterna hafva några successivt afskrifvits, under det att man beträffande andra gått vidare och vidare, men en verklig rationell omläggning af hela vårt skattevväsen har aldrig kommit i fråga. Det synes mig verkligen vara på tiden, att vi en gång komma ifrån detta bedröfliga tillstånd. Härvid må man dock ihågkomma, att icke endast statsskatterna få tagas i betraktande utan lika mycket de kommunala, ty båda slagen hänga på det innerligaste ihop, redan därför, att ingen kommunalskatt kan utkräfvas, om icke staten har auktoriserat den, och vidare emedan i fråga om inkomstskatt och förmögenhetsskatt, som i nutiden äro så väsentliga delar af all beskattning, stat och kommun konkurrera med hvarann.

Det är ett vanligt tal, man får höra, att i vårt land de indirekta skatterna äro så starkt utvecklade, men däremot icke de direkta. Ja, ett sådant tal kan framkomma endast därför, att vi sakna en ordentlig finansstatistik och man tänker uteslutande på staten och skatterna till den. Men naturligtvis måste man lika mycket se på kommunalskatten, ty för de skattskyldige kan det vara tämligen likgiltigt, till hvem de betala skatten. Frågan är i alla händelser, huru de kunna bära skatterna och huru dessa äro fördelade. Jag skall tillåta mig meddela, att efter de senaste årens siffror de *indirekta* skatterna till staten — tullmedel, brännvinsmedel och acciser af olika slag (skatterna på socker, maltdrycker, punsch) — uppgå till 96 $^1/_2$ millioner kronor. Dessutom förekomma indirekta skatter till kommuner och andra institutioner, nämligen brännvinsförsäljningsafgifter och dylikt, till ungefär 12 $^1/_2$ millioner kronor. Detta blir tillsammans 109 millioner kronor i indirekta skatter, hvartill komma väghållningsbesväret och några smärre andra naturaprestationer utgående af vissa kategorier skattskyldige.

De *direkta* skatterna åter, hvaraf jag först vill nämna de kommunala, hvilka, om man sammanlägger kommunalskatt och landstingsskatt, uppgingo i senare tid till 55,000,000 kr., och så till staten inkomstskatt och bevillning, ungefär 22,000,000 kr., samt stämpelskatterna, som äro ett mellanting mellan direkt och indirekt skatt, men dock i hufvudsak böra räknas till de direkta, 7,000,000 kr., nå upp till 84,000,000 kr. utom mantalspengarna. Inräknas dessa, blir det ungefär 85,000,000 kr. i direkta skatter, mot 109,000,000 kr. jämte vägunderhållet i indirekta. Jag vill fråga, mine herrar, om I ansen, att denna proportion är så orimlig som det påstås. Tvärtom finner jag, att vi i Sverige betala direkta skatter i mycket stor omfattning, och att det alldeles ej är, som man vanligen får höra, att de direkta skatterna här i landet äro små i jämförelse med de indirekta. Nu skola vi vidare komma ihåg, att de indirekta skatterna

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

betalas efter hvars och ens komsumtion, alltså delvis frivilligt och för öfrigt af befolkningens hela massa: de direkta däremot utkräfvas ovillkorligen och betalas endast af en mindre del ibland oss.

Det är alldeles uppenbart, att om vi öfver hufvud taget skola komma till en rättvis beskattning, så fordras först en noggrann undersökning, huru dessa skatter, indirekta och direkta, äro fördelade bland befolkningen både socialt och geografiskt. Ty i båda dessa afseenden råda stora ojämnheter. En sådan undersökning har ej skett och synes ej heller vara påtänkt. Det är då också icke underligt, att när man sedan kommer med en i sig själf god och riktig tanke, nämligen att minska skatterna för de svagaste i samhället, detta sker endast efter ett teoretiskt schema, utan att man har reda på, huru detsamma verkar.

Den utredning, som utskottet har lämnat, är visserligen, såsom herrarne sett och chefen för finansdepartementet sade, ingalunda fullständig. Det är ett stickprof — ingenting annat. Men jag är öfvertygad om, att gör man en ordentlig undersökning, så skall man finna, att resultatet blir icke bättre utan snarare sämre för den kungl. propositionen. Det är emellertid — synes det — det minsta man kunnat begära, att en utredning hade föregått ett sådant förslag. Ty det är icke med lätt hjärta man afslår denna proposition om en lindring för de små. Tvärtom skulle man gärna vilja vara med därom inom rimliga gränser. Men i brist på utredning kan jag lika litet som utskottet vara med om detta, oaktadt jag särskildt vill framhålla det behjärtansvärda i afdrag för familjer med barn.

Jag tillåter mig sluta med den erinran att, om någonting kan visa nödvändigheten af en ordentlig finans- och skattestatistik, så är det väl detta förslag. Vi sakna fullständigt en sådan statistik, oaktadt ett mycket godt material för en sådan föreligger. Och huru vill man åstadkomma en rättvis beskattning, om man ej känner till de grunder hvarpå den bör byggas, i första hand skattekällorna och sedan förmögenhets- och inkomstfördelningen inom folket? Det är fullkomligt omöjligt. Vi kunna icke fortsätta på detta vis och bygga på den gamla historiska grunden och när nya skatter behöfvas endast dubblera de gamla såsom t. ex. förhållandet är med inkomstskatten. Ty den är endast en ny upplaga af den gamla bevillningen, nämligen i afseende å skattekällorna, och de olikheter, som förefinnas med hänsyn till progression och dylikt, äro endast underordnade ting i jämförelse med detta. När regeringen ej kan komma med något nytt på annat sätt, så vet jag ej bättre råd än att sluta med att bevilja nya skatter, till dess vi fått en ordentlig statistisk utredning, som visar, huru vi skola gå fram. Nu gå vi komplett i blindo, och detta är anledningen, hvarför jag tillåter mig yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Östberg: Jag har ej begärt ordet för att yttra mig angående det af Kungl. Maj:t framlagda förslaget, utan jag har önskat få liksom den föregående talaren med anledning af detta förslag

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

yttra några ord angående det sätt, hvarpå skattelagstiftningen i vårt land behandlas.

Det förslag, som af Kungl. Maj:t nu är framlagdt rörande förändring af det bevillningsfria afdraget, har blifvit af utskottet afstyrkt. Hvarför har det blifvit afstyrkt? Jo, därför att denna fråga så starkt berör den kommunala beskattningen. Utskottet säger på sid. 33:

»Såsom slutligt omdöme anser utskottet sig böra uttala, att genom det af Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget har ytterligare blifvit bestyrkt den upprepade gånger vunna erfarenheten, att det i vår skattelagstiftning rådande sambandet mellan bevillningen till staten och den kommunala skattskyldigheten förorsakar stora svårigheter och i många fall reser oöfverstigliga hinder för bevillningslagstiftningens reformerande i önskvärd riktning.»

Arbetet på skattelagstiftningens reformerande har icke kunnat komma till något resultat, just därför att beskattningen till staten och kommunen är sammanblandad. Jag tror, att det är ett lönlöst arbete att söka reformera den direkta beskattningen till staten på ett tillfredsställande sätt, förrän man får kommunalskattelagstiftningen självständigt ordnad. Om man jämför dessa båda olika beskattningar, så är det ju ganska tydligt, att den kommunala beskattningsfrågan är den viktigaste af dem båda. Den går till betydligt större summor än beskattningen till staten, och hvar och en vet, att man har vida starkare känning af den kommunala bördan än af de direkta skatterna till staten. Jag anser därför, att den kommunala beskattningens ordnande på ett riktigt sätt är vår stora skattefråga, och man kan väl fråga sig, hvarför ej denna sak tagits upp på fullt allvar.

Såsom herrarne behagade erinra sig, skref Riksdagen år 1897 till Kungl. Maj:t och begärde att få ett förslag rörande denna skattefråga. Riksdagen påpekade därvid nödvändigheten att skilja den kommunala beskattningen från beskattningen till staten och framhöll behofvet af att upptaga särskilda kommunala skatter. Sedan tillsattes kommunalskattekommittén och afgaf sitt betänkande tre år senare. Men studerar man detta betänkande, så finner man, att det egentligen ej finns något nytt i kommitténs förslag. Kommittén har försökt att skapa två fullkomligt parallellt jämlöpande skattelagar. Den ena rör staten, den andra kommunerna. Men man återfinner i kommunalskattelagen precis detsamma som i lagen angående bevillningen, och det är således ingenting nytt. Resultatet af denna kommittés arbete har också såsom bekant blifvit lika med noll. Sedan kom inkomstskattelagen af år 1902. Denna lag lämnar dock såväl den allmänna bevillningen som kommunalskatterna oberörda och har lämnat kvar den abnormiteten, att vi hafva två direkta inkomstskatter till staten. Detta kunde ej vid det tillfället undvikas, därför att bevillningen till staten och kommunalskatterna voro sammanknutna, och denna oegentliga anordning har allt sedan ägt bestånd. Jag tillät mig i en motion år 1903 att påpeka angelägenheten af att upptaga kommunalskattefrågan till förnyad utredning, och jag framhöll därvid åtskilliga synpunkter, i synnerhet att man bör vid

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

den kommunala beskattningen taga mera hänsyn till objektskatter än till den rena inkomstskatten. Detta förslag blef afstyrkt, men jag skall be att få nämna de ord, som utskottet till slut yttrade: »Då utskottet dessutom är öfvertygadt, att Kungl. Maj:ts uppmärksamhet vid pröfning af kommunalskattekommitténs förslag är fästad vid frågan i hela dess vidd, hemställer utskottet att herr Östbergs motion angående förnyad utredning af kommunalskattefrågan icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.» Ja, jag lät mig nöja med detta, under förhoppning att frågan snart skulle komma under behandling. Sedan har ingenting mig veterligen blifvit gjordt, men i stället har kommit det ena lilla förslaget efter det andra rörande ändringar i inkomstskattelagen och bevillningsförordningen. Jag anser för min del, att det ej tjänar till något att komma med dylika förslag. Den rätta vägen är att söka få den kommunala beskattningen ordnad först, och sedan är tiden inne att taga itu med de direkta skatterna till staten. Jag anser, att det är hög tid att frågan om ett självständigt ordnande af den kommunala beskattningen tages upp; det är flera tiotal af år, som den saken stått på dagordningen. Det är tydligt, att detta är en högst viktig angelägenhet för staten och kommunerna, och det är äfven lika angeläget för de skattdragande.

Jag hörde en föregående talare säga, att man bör, när det är fråga om att bestämma det bevillningsfria afdraget, äfven taga hänsyn till huruvida de kommunala skatterna i en kommun äro höga eller ej. Detta visar ju ganska tydligt, huru galet det är att hafva det sammanknutet, som det för närvarande är. Om kommunalskatterna äro höga på ett ställe, skulle således staten taga en helt annan direkt skatt än i en annan kommun, där de kommunala skatterna äro låga. Det är ju en motsats till allt hvad princip heter.

Jag vill ej klandra någon, allra minst den nuvarande regeringen, som ej haft tid att syssla med denna fråga, men jag tillåter mig lika allvarligt och enträget som vördsamt göra en hemställan till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet att snarast möjligt upptaga till behandling frågan om ett självständigt ordnande af den kommunala beskattningen.

Herr Cavalli: Finansministerns yttrande har gjort det nödvändigt för mig att såsom utskottets ordförande här yttra mig, hvilket jag eljest skulle hafva uraktlåtit. Men då jag i följd häraf är nödsakad att taga till ordet, så vill jag begagna tillfället att först yttra några ord i anledning af herr Westers reservation och yrkande.

Det är för den, som sysslar med skattelagstiftning, alltid mycket pinsamt, om han har ett känsligt sinne, att icke kunna lyssna till sin önskan att lämna sitt understöd åt alla de förslag, som framställas om lindringar i de lägst beskattades villkor. Sådana förslag finna alltid anklang hos mig, men om jag det oaktadt icke alltid biträder dem, så är det därför att vi hafva i afseende å skattelagstiftningen icke rätt att gifva nåd i den form, att vi genom att lindra

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

för somliga öfverföra skatterna på andra skuldror, hvilka mången gång icke äro starkare att bära dem än de, från hvilka de lyftas. Hvad jag i dessa få ord har sagt träffar naturligtvis i hela dess vidd det kungliga förslaget och till någon del herr Westers yrkande, och man bör därför icke taga ens denna partiella reform. Bevillning är visserligen en statsskatt, men den utgör dessutom grunden för en stor, hög byggnad, som är på den samma uppförd. Kommunalutskylder, landstingsmedel, prästskatt, bidrag till vägunderhåll och ett antal andra skatter hvila på bevillningen. I samma mån som man genom ändringar i stadgarna om bevillningen gör någon förskjutning i afseende å den samma, så öfverför man förskjutningen till många gånger dess värde på annat håll. Det finnes ej många saker här i världen, för hvilka vi människor äro så känsliga som för den direkta beskattningen, särskildt den tunga direkta skatten till kommunen, och hvarje åtgärd för ändring däri behöfver med noggrannhet undersökas och öfvervägas. Det sker icke genom att framställa, såsom här i reservationen gjorts, ett välmenande och af reservanten känsligt motiveradt förslag. Det kräfver den kalla och hårda utredningen för att man skall kunna se, hvart det bär hän, och när en sådan icke föreligger, får ej reformen genomföras, huru liten den än är. Jag har därmed, mine herrar, sagt, hvarför jag ej biträder herr Westers förslag. Att jag ej heller biträder regeringens förslag, det följer af detta betänkande, som jag underskrifvit.

Här har i dag framkastats den tanken, att vi för att tillmötesgå ett förslag, som kommer att framställas i Andra Kammaren och där lär hafva någon utsikt att vinna bifall, skulle antaga den reservation, som herr K. G. Karlsson m. fl. fogat vid detta betänkande. Jag undrar verkligen, om man gör för sig fullständigt klar innebörden af ett sådant förslag. Det är ju att taga den kungl. propositionen till en väsentlig del. Hvarför har ej utskottet gjort detta? Jo, därför att, såsom här förut med mycket större skärpa än jag vill göra framhållits, den kungl. propositionen saknar all utredning om förslagets verkningar — verkningar, hvilkas valör jag förut i mitt yttrande påpekat. Huru kan man då på allvar ifrågasätta, att vi skola taga en del af detta förslag, för hvilket nu utredning saknas? Ty chefen för finansdepartementet har betecknat den på bevillningsutskottets begäran gjorda utredningen såsom vilseledande. Jag tror väl och föreställer mig såsom säkert, att han därmed icke har menat så strängt som ordet lydde, men jag vill erinra därom, att bevillningsutskottet fick långt fram under riksdagens lopp mottaga denna kungl. proposition, som djupt griper in i bevillningen och ännu mer i de på densamma fotade skatterna. Den var icke åtföljd af utredning, och inom bevillningsutskottet höjdes röster, som fordrade, att propositionen skulle utan vidare afvisas. Men detta förslag vann ej bifall, man begärde att genom regeringens medverkan få den utredning, som *kunde* åstadkommas. Men det kan ju enhvar af eder, mine herrar, begripa, att det icke låg inom möjlighetens område att inom den tid, som bevillningsutskottet hade till sitt förfogande, få en fullständig och omfattande utredning till stånd. Bevillnings-

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

utskottet begärde en utredning för tre kommuner i hvarje län, hvilka kommuner regeringen och dess underlydande själfva fingo välja, och framställningen gjordes i det lojalaste syfte. Hvad af denna utredning framgått är ju af beskaffenhet, att icke någon i någondera kammaren kommer att framställa yrkande om bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Denna utredning har ej af beredningsutskottet angifvits såsom tillfyllestgörande. Bevillningsutskottet har, därtill nödd och tvungen, nöjt sig med den slutledning, som kunnat däraf dragas, och jag vore tacksam, om jag här i kammaren kunde få höra någon, som af denna utredning kunnat draga den slutsatsen, att den kungl. propositionen kan antagas. Jag vore tacksam, sade jag, därför att vi då skulle kunna bifalla en reform, som i och för sig är önskvärd; men jag torde få förgäfves vänta på ett sådant yrkande.

Med hvad jag här sagt hoppas jag hafva ådagalagt, att dessa reformer, de må komma i ett stort helt eller i små delar, böra vara föregångna af en utredning så grundlig som det kräfves för sakens bedömande.

Jag hemställer till kammaren, att kammaren ville bifalla utskottets hemställan oförändrad och således afslå såväl den kungl. propositionen som det af herr Wester framställda yrkandet.

Herr Wester: Endast några ord! Jag kan väl förstå, att hvarje försök att åstadkomma lättnader och lindringar för de lägst beskattade i samhället i dag strandar i denna kammare mot orden att man saknar utredning. För mig står det dock klart, att den lilla reform, som jag föreslagit och som skulle vara till lättnad för många af de små i samhället, mycket väl kan genomföras med den utredning, som förefinnes. Såvidt man kunnat räkna ut af den utredning, som Kungl. Maj:t har verkställt på utskottets begäran, så har man kommit till det resultat, att den skulle höja beskattningen i öfrigt inom landskommunerna med 1 à 2 proc. Denna ökning i beskattningen för de mera välbärgade har ingen betydelse i jämförelse med den lättnad, som skulle beredas de många små. Herr ordföranden i bevillningsutskottet talade om den kalla, hårda verkligheten, som ofta följer skattväsendet. Ja, jag tycker, att vi stå inför denna verklighet nu, då hvarje det ringaste lilla försök till att åstadkomma rättvisare beskattning strandar mot de orden: utredning saknas. Man säger, att man kan ingenting göra, förrän vi få en fullständig omarbetning af bevillningsförordningen. Ja, det visar ju blott, att större förändringar icke kunna göras, utan att kommunernas och statens skatter skiljas från hvarandra, att bevillningen skiljes från kommunalskatterna eller också att en fullständig omarbetning eller revision af bevillningsförordningen verkställes. Nu kan man undra öfver, hvarför man ej i Andra Kammaren kunnat vara med om den lilla reform, som jag föreslagit, utan ställer sig på det förslag, som chefen för finansdepartementet nyss framhöll såsom lämpligt att antaga? Jo, det är helt naturligt. Det förslaget är ägnadt att företrädesvis gagna de skattskyldige på platser, där lefnadskostnaderna äro höga, d. v. s. städerna. Landsbygden

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

skulle ej alls kunna få nytta af detta förslag, utan egentligen städernas arbetare och andra mindre skatteskyldiga i städerna. Jag anser det förslaget vara mycket behjärtansvärdt och mycket tilltalande och i många hänseenden rättvist, men, som sagdt, den andra lilla reformen, den griper ej djupt in och den ger rättvisa åt alla de mindre skattskyldiga, medan däremot den här föreslagna reformen ger rättvisa endast åt ett fåtal.

Herr Jonsson: Jag skall till en början helt och hållet instämma i det yrkande, som afgifvits af herrar Fahlbeck och Östberg i syfte att vi så fort som möjligt måtte kunna få emotse en hel och ordentlig reform af vår skattelagstiftning i den riktning, att sambandet mellan, bevillning till staten och kommunalskatterna måtte upphöra, och kommunalskatterna grundas på självständig lagstiftning.

Det har sagts, att den reform af bevillningsförordningen, som Kungl. Maj:t föreslagit, i och för sig vore rättvis, och det skulle den vara, såvidt den ej hade andra följder med sig, hvilka antagligen i många fall skulle komma att gå i motsatt riktning och förvärra i stället för att förbätta förhållandena i skattelagstiftningen.

Jag begärde egentligen ordet för att gifva till känna min mening rörande behofvet af en snar, ordentlig reform i skattelagstiftningen, men jag begärde det också för att påvisa en annan i själfva verket mycket mer betydelsefull brist i vår närvarande skattelagstiftning, som man år efter år blundar för och ej vill vidröra. Det kan nämligen ej annat än helt enkelt vara orimligt, att de kolossala spekulationsvinster å egendomar och annat, som år efter år inhöstas, men på grund af otydliga bestämmelser gå fria från skatt, särskildt från bevillning, skola få sitta i orubbadt bo. Låt oss blott erinra oss, hvilken mängd af egendomar här i Stockholm öfverflyttas från en ägare till en annan och hvarje gång med vinst, uppgående till många tiotusentals kronor, utan att man annat än i sällsynta fall griper in och åtminstone tager ut en rättvis skatt på dessa spekulationsvinster, som dessutom hafva mycket stora olägenheter för allmänheten i annan riktning, så att man därför ej behöfver skydda dessa herrar på ett obehörigt sätt. Jag tror, att om regeringen vill allvarsamt taga i hop med denna skattelagstiftning, så skall den i åtskilligt finna uppslag att leda sig efter i det betänkande, som den så kallade kommunalskattekommittén afgaf. I kommitténs förslag till lag om kommunalskatt togos just dessa spekulationsvinster på fastigheter och annat upp till beskattning för att på det sättet kunna lägga en skatt på lämpliga, bärkraftiga axlar och ej behöfva för hårdt anstränga de svaga axlarna.

Det är med dessa ord jag ber att få rikta en uppmaning till Kungl. Maj:t att så snart som möjligt med allvar taga ihop med hela denna fråga.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, att i afseende på förevarande moment under öfver-

läggningen yrkats, dels att kammaren i enlighet med utskottets hemställan skulle afslå detsamma, dels ock, af herr *Wester*, att kammaren skulle godkänna det förslag, som innefattades i hans vid betänkandet fogade reservation.

Författningsförslag om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. (Forts.)

Härefter gjordes propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Öfriga delar af författningsförslaget.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Utskottets i punkten 1 gjorda hemställan.

Bifölls i hvad den icke besvarats genom kammarens beslut vid behandlingen af författningsförslaget.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Herr vice talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 8 och 9 innevarande maj bordlagda utlåtanden och memorial:

n:o 128, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående särskildt penningtillskott till vissa värnpliktige,

n:o 129, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående förläggande af en skeppsgossekår till Marstrand,

n:o 130, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående pension åt extra ordinarie kontorsskrifvaran Lars Jönsson,

n:o 131, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående höjning af pensionen åt afdelningsingenjören G. Ahlgren samt beviljande af pension åt afdelningsingenjören J. T. Calander,

n:o 132, i anledning af Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln gjorda framställning om anslag till en norrländsk nyodlingsfond,

n:o 133, med anledning af kamrarnas återremiss af den i utskottets utlåtande n:o 10, angående regleringen af utgifterna under

riksstatens nionde hufvudtitel, intagna punkten n:o 54, i fråga om särskildt understöd till synnerligt betungade väghållningsdistrikt,

n:o 134, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af mark från lotten n:o 1 af Dalby kungsgård i Malmöhus län,

n:o 135, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af äganderätten till kronans till Torsebro krutbruk hörande fastigheter,

n:o 136, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af en kronan tillhörig tomt vid Kiruna järnvägsstation till plats för landstormsförråd,

n:o 137, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående användande af en kronan tillhörig tomt vid Bastuträsks järnvägsstation till plats för landstormsförråd,

n:o 138, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter gårdsägaren Lars Vilhelm Dahlbergs i Piteå hustru Fredrika Vilhelmina Dahlberg, född Nordström,

n:o 139, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter banvakten Johan Werner Stålbergs änka Charlotta Cecilia Stålberg, född Wallin,

n:o 140, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående pension åt aflidna banvakterna Johannes Nilsson och Jöns Perssons änkor, samt

n:o 141, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående förvärfvande för statens räkning af Örebro—Svartå järnväg,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd.

Föredrogs ånyo statsutskottets den 9 och 11 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 142, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd.

Med föranledande af Kungl. Maj:ts i proposition n:o 128, af den 20 april 1906 därom gjorda framställning hade utskottet i nu föredragna utlåtande hemställt, att Riksdagen — med godkännande af ett mellan telegrafstyrelsen samt styrelserna för Stockholms allmänna telefonaktiebolag och Stockholms belltelefonaktiebolag den 8 mars 1906 träffadt aftal angående öfverlåtelse till telegrafverket af bolagens samtliga telefonanläggningar i Stockholm med omnejd m. m. — måtte bemyndiga riksgäldskontoret att tillhandahålla telegrafstyrelsen det penningbelopp, som erfordrades för köpeskillingens erläggande enligt nämnda öfverlåtelseaftal, att af telegrafstyrelsen i riksgäldskontoret lyftas och jämte ränta, motsvarande den ränteutgift, som genom beloppets öfverlämnande till telegrafstyrelsen förorsakades riksgäldskontoret, inom tjugu år från första

lyftningsdagen återgäldas medelst afbetalningar, i den mån telegrafverkets medel därtill lämnade tillgång, dock så att dylika afbetalningar borde en månad förut af telegrafstyrelsen för riksgäldskontoret tillkännagifvas.

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

Vid utlåtandet hade afgifvits reservation af herrar *F. E. Pettersson*, grefve *K. A. Posse*, *K. E. Bohnstedt*, *P. Pehrson*, *S. O. Nylander*, *A. Wiklund*, *J. A. Sjö*, *C. G. Johansson*, *G. Lindgren*, *O. Anderson* och *C. J. Ödman*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Herr Bohnstedt, Knut: Det är ju för den enskilde affärsmannen en god regel att icke köpa det, som han icke har behof af, och jag anser, att denna regel äfven kan tillämpas för staten i den här föreliggande frågan om inköp af allmänna telefon. Jag anser nämligen denna fråga åtminstone icke vara en fråga, som är för hela landet nödvändig, och när man skall utbetala ett belopp af omkring 17 millioner kronor, bör detta nämligen icke ske, såvida man icke anser denna utgift vara nödvändig för det allmänna, för hela landet. Denna fråga ställer sig emellertid för mig mera såsom en lokal fråga, då ju hufvudskälet för det föreslagna inköpet är, att Stockhoms stad beröfvat rikstelefonen rättighet att i Stockholms gator nedlägga sina kablar. Regeringen har emellertid nu ansett, att det billigaste och bästa sättet att lösa frågan är att utbetala detta stora belopp för inköp af allmänna telefonbolagets egendom och därmed också vinna rättighet att nedlägga kablar i gatorna. För min del anser jag emellertid, att det föreslagna priset är alltför högt och att frågan borde för telegrafverket lösas mycket billigare därigenom, att telegrafverket genom expropriationsrätt förskaffade sig rättighet att nedlägga sina kablar. — Skulle det åter visa sig, att en sådan expropriationsrätt icke kunde erhållas, och skulle Stockholms stad fortfarande vara ovillig till några medgifvanden i sådan riktning, vore detta enligt mitt förmenande ett tydligt bevis för att det allmänna intresse, hvarom det talats i utskottets betänkande, icke är så starkt, som man vill göra gällande, och att olägenheterna utaf den afbrutna samtrafiken mellan de båda bolagen äro betydligt mindre än man påstått. Om detta intresse och behof äro tillräckligt starka, är nämligen min öfvertygelse, att frågan om rikstelefons rätt att få nedlägga sina kablar ändå drifver sig fram, då den allmänna opinionen säkerligen icke gifver med sig, förrän den får sin vilja igenom. För min del anser jag, att det är bra, som det är. För en så stor stad som Stockholm, Sveriges största stad, synes det vara en stor fördel att hafva ett särskildt lokalnät.

De fördelar, som rikstelefon har att bjuda sina abonnenter, äro »samtal med utlandet äfvensom med alla trakter i Sverige», med ett abonnentantal af omkring 90,000, däraf i Stockholm mellan 18,000 och 20,000, såvidt jag minns omkring 19,000. Hvad bjuder

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

åter allmänna telefon sina abonnenter? Jo, samtal inom Stockholm och en rayon af omkring 70 kilometer. Jag tror alltså, att alla fördelarna ligga på rikstelefonens sida: att »begagna dessa fördelar».

Hvad nu särskildt beträffar priset på det föreslagna inköpet, är jag naturligtvis icke nog hemmastadd på området för att kunna kritisera de siffror, som anförts för detsamma, då ju nämligen härför fordras mycken teknisk erfarenhet. Här har emellertid bland de många handlingarna angående denna sak utdelats en promemoria, där det framhålles, att man vid detta inköp skulle utan särskild ersättning erhålla en modern telefonstation, under det att under år 1902 endast den gamla stationen var inberäknad i priset, och den nya särskildt skulle inlösas. Det skulle således vid det nu föreslagna inköpet vara en särskild förmån att bekomma en fullt modern station. Jag tror emellertid, att man icke alltför mycket bör fästa sig vid detta uttalande, ty hvad som var modernt år 1903, då den nya stationen anlades, är det icke år 1906, då den elektriska tekniken under dessa år gått ofantligt mycket framåt. Hvad som 1903 var modernt är därför nu mindre modernt, eller alls icke modernt. För att finna moderna stationer får man nog vända sig till de nya näten i Warschau och Moskva, där stationerna lära vara byggda på allra modernaste sätt. Min öfvertygelse är därför, att, om staten nu öfvertager denna allmänna bolagets egendom, inom ganska kort tid afsevärda belopp komma att erfordras för att sätta stationen i modernt skick.

Statens lånebehof för i år äro ju redan afsevärda. Jag vill då hemställa till eder, mina herrar, om det verkligen kan finnas talande skäl för att i en fråga som denna — en lokal fråga vill jag kalla den — Riksdagen skall låta 15 millioner i statsobligationer vandra ut ur landet. Summan uppgår nämligen till 15 millioner kronor, då de under rubriken »Reserver» upptagna värden uppgå till omkring 1,600,000 kronor, hvilka skola likvideras under fyra år med en fjärdedel af beloppet hvarje år. Ett lån på 15 millioner behöfver därför upptagas, och obligationerna till detta lån komma naturligtvis på samma sätt som i fråga om obligationerna vid Trollhätteköpet att gå till utlandet.

För min del anser jag, att det föreslagna inköpet icke bör ske, då jag icke kan inse, att det är nödvändigt och behöfligt att nu göra ett sådant inköp. Jag anhåller därför, herr vice talman, att få yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till reservationen.

Herr Fränckel: Som kammaren behagade finna, har statsutskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag om inköp af allmänna telefonnätet. Man har anmärkt, att den motivering, som statsutskottet därvid begagnat, skulle vara alltför kort. Detta beror emellertid helt enkelt därpå, att de skäl, som i den kungl. propositionen anförts enligt den af utskottets majoritet omfattade mening äro så talande, att utöfver desamma någon vidare motivering icke behöfdes. Jag vill emellertid tillåta mig att med anledning af den

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

siste ärade talarens opposition mot förslaget yttra några ord i hufvudfrågan.

Det torde vara viktigt för Riksdagen, att, då den så att säga förvaltar industriella verk för statens räkning, dessa verk sättas i tillfälle att sköta hvad dem anförtros på ett för staten fördelaktigt sätt. En sådan uppfattning har Riksdagen vid flera tillfällen visat sig hysa, då Riksdagen nämligen på framställning af såväl post- som telegraf- och järnvägsstyrelserna sökt biträda dessa i deras sträfvanden att sköta dessa verk ekonomiskt. Telegrafverket har sålunda vid flere tillfällen hemställt hos Riksdagen att erhålla anslags- eller lånemedel för utveckling af telegraf och telefon, och man måste enligt min uppfattning säga, att under den långa tid, som Riksdagen på detta sätt med förtroende lämnat medel för dessa ändamål, telegrafverket i fullt mått uppfyllt de fordringar, man kunnat ställa på detsamma. På detta sätt har det varit möjligt för telegrafverket att i det närmaste monopolisera telefonen i statens händer, och kammaren torde säkert erinra sig de många ansträngningar, som för sådant ändamål måst göras. Nu förhåller sig nämligen saken så, att detta monopol, som staten förut ägde i fråga om telegrafen, jämväl finnes i fråga om telefonen med undantag af just för allmänna bolagets nät i Stockholm. Då borde det vara alldeles klart, att det endast kan vara en tidsfråga, när detta nät måste öfvergå i statens händer på samma sätt som så många enskilda nät förut fått göra, och att således tiden för förvärfvande af detta nät redan länge sedan bort vara inne. Frågan tål icke längre uppskof, då ett uppskof här betyder ekonomisk förlust och det å andra sidan framgår af handlingarna, att ett förvärf af nätet nu skulle medföra vinst.

Af vedersakarna till detta förslag hafva inga andra skäl anförts än det, att den föreslagna inköpssumman skulle vara stor. Men hvad har staten i detta fall gjort på andra håll? Har staten icke vid flera föregående tillfällen såväl vid inköp som lån måst använda betydliga belopp för att utvidga statens järnvägsnät, och då har man icke ryggat tillbaka för beloppet? Här är dock den stora skillnaden mot sistnämnda fall, att den rentabilitet, som ställes i utsikt på den föreslagna inköpssumman, är ganska betydlig, och äfven om man skulle vilja reducera densamma, är den dock tämligen säker. Kungl. Maj:t har nämligen i sin proposition visat, att den vinst, staten skulle göra genom att öfvertaga de allmänna telefonledningarne, är så betydande, att staten blifver i tillfälle att inom de närmaste tjugu åren amortera inköpsbeloppet. I den kungl. propositionen har vidare förutsatts, att likviden skulle ske genom statsobligationer och att således visserligen en skuldsättning skulle äga rum, men att ingen svårighet borde möta att ur budgetssynpunkt verkställa en sådan åtgärd. Jag skall icke trötta kammaren med att uppläsa de siffror, som till stöd därför anförts i propositionen. Däremot kan jag icke underlåta att beröra frågan om den andel, som man ansett, att Stockholms stad skulle hafva

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

i den kalamitet, som vederbörande kommit uti och som påskyndat frågan om inlösen af det allmänna telefonbolagets nät.

Bland andra skäl, som anförts för Kungl. Maj:ts förslag, möter man äfven ett framhållande af de tekniska svårigheterna för en rationell skötsel af telefonnätet i Stockholm medelst luftledningar. Man har nämligen framhållit, att felet härvidlag skulle ligga däri, att Stockholms stad icke velat medgifva ett ytterligare nedläggande af kablar i Stockholms gator. Jag tror, att ett sådant påstående beror därpå, att vederbörande icke satt sig in i det sätt, hvarpå denna fråga blifvit behandlad, och jag kan därför icke underlåta att för kammaren redogöra för gången af frågan i Stockholms stadsfullmäktige. Redan år 1890 inkom telegrafstyrelsen till Stockholms stad med anmälan, att antalet luftledningar på taken i Stockholm blifvit så stort, att man icke längre kunde nöja sig med att anlägga sådana ledningar, hvarför styrelsen anhöll att få nedlägga kablar i Stockholms gator. När stadsfullmäktige behandlade denna fråga, måste de taga hänsyn till alla andra ledningar, som måste finnas i stadens gator, och det uppställdes därför som ett villkor för bifall till ansökningen, att fri samtrafik skulle finnas mellan de olika telefonerna. Telegrafstyrelsen gick in på detta villkor, men allmänna bolaget, som också behöfde kablar i gatorna, ville ej vara med om detsamma. Sistnämnda bolag ansåg nämligen, att om fri samtrafik skulle medgifvas mellan rikstelefon och allmänna telefon, detta skulle medföra för stor risk för allmänna bolaget. Det är nämligen att märka, att allmänna telefon vid denna tid hade tre gånger så många abonnenter i Stockholm som rikstelefon, och en öfverenskommelse om fri samtrafik skulle då naturligtvis för allmänna bolaget medfört förluster. Detta bolag begärde därför hos stadsfullmäktige, att oaktadt fri samtrafik icke kunde åstadkommas fullmäktige skulle lämna tillstånd till nedläggande af kablar i gatorna. Stadsfullmäktige beslöto med anledning häraf att lämna sådant tillstånd äfven om *fri* samtrafik icke kunde åstadkommas, blott en *samtrafik* öfver hufvud komme till stånd mot den taxa, allmänna bolaget och telegrafverket kunde enas om. Ett aftal träffades också med anledning häraf mellan bolaget och telegrafverket om samtrafik för 10 år mot en afgift af 10 öre för samtal mellan de olika näten, och kablar fingo då nedläggas för rikstelefon i vissa gator och för allmänna telefon i vissa andra. Emellertid började telegrafverket att inse följderna af detta aftal för rikstelefonens del. Det visade sig nämligen, att under det att allmänna bolagets abonnentantal till år 1902 årligen växte med omkring 2,400 abonnenter, ökades antalet abonnenter vid rikstelefon under samma tid med endast cirka 600. Häraf framgick således, att i Stockholm det större nätet — allmänna bolagets — som därstädes hade samma möjligheter som det mindre — rikstelefonnätet — drog till sig de nya abonnenterna, något som ju också var naturligt, då en person, som skulle skaffa sig telefon, först tog reda på, i hvilket nät han finge fritt samtala med största antalet personer, och då gick in i det större nätet. Ställningen blef således för telegrafverket olidlig, hvadan telegrafverket icke ansåg

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

sig kunna förnya kontraktet om samtrafik. Följden blef, att samtrafiken afbröts. Härigenom uppstodo stora olägenheter för allmänna bolagets abonnenter i Stockholm, men äfven för den mängd landsortsabonnenter å rikstelefon, som förut varit vana att kunna telefonera till samtliga det allmänna bolagets abonnenter, men nu blefvo afskurna från denna möjlighet. Däraf finna herrarna också, att det här icke gäller endast en lokal fråga, en fråga som endast rör Stockholm, utan en fråga för hela landet, då nämligen abonnenterna i landsorten icke kunna komma till allmänna bolagets abonnenter i Stockholm, därför att samtrafiken afbrutits.

Nu vill man emellertid göra gällande, att då Stockholms stad i detta fall uppställt dessa villkor, som jag emellertid nu tror mig hafva visat tillkommit i rikstelefonens intresse, borde staten begagna tumskrufvar på Stockholms stad genom att söka erhålla expropriationsrätt och på detta sätt mot stadens bestridande tilltvinga sig rätt att nedlägga kablar i stadens gator. Ett sådant försök gjorde också telegrafstyrelsen. Telegrafstyrelsen begärde år 1903 genom ett till Kungl. Maj:t ingifvet lagförslag möjlighet att få expropriera Stockholms gator för nedläggande af sina telefonkablar. Detta lagförslag remitterades, efter hvad jag hört uppgifvas, till Konungens befallningshafvande i olika län, men äfven till Stockholms stadsfullmäktige, och Stockholms stadsfullmäktige visade i sitt svar på denna anhållan, att en sådan expropriation snart sagdt icke vore möjlig. Först och främst visade man, hvilken mängd ledningar för gas och vatten äfvensom kloaker staden redan hade i sina gator och hurusom det således skulle vara absolut nödvändigt att, om ett sådant medgifvande lämnades, det skedde i samförstånd med stadens myndigheter. Vidare framhölls, att i den lag, som af Kungl. Maj:t och Riksdagen år 1902 antogs rörande elektriska ledningar och möjligheten att för dem expropriera mark, hade särskildt på högsta domstolens tillskyndan det undantaget gjorts, att sådan expropriation icke finge äga rum inom planlagda områden, där byggnadsstadgan för rikets städer ägde tillämpning. Följaktligen har Riksdagen genom sitt beslut rörande lagen om elektriska ledningar redan visat, att man icke velat i detta fall begagna ett sådant maktspråk.

Det återstår emellertid ännu en invändning mot en sådan expropriation, nämligen att en stor del af Stockholms gator är belägen på mark, som för dessa gator har blifvit af staden för detta ändamål exproprierad, och då skulle det nya förhållandet inträffa, att man begärde expropriation för annat ändamål af redan exproprierad mark. Därom hafva framstående jurister yttrat sig och sagt, att, om detta skall kunna ske, måste det ske genom en särskild lag, och den lagen tror jag icke att åtminstone denna kammare skulle vilja vara med om. Hela detta förslag att försöka komma ut ur dessa kalamiteter genom att expropriera mark i Stockholms gator torde man således nödgas helt och hållet öfvergifva.

Men å andra sidan hvad vill man vinna genom denna åtgärd? Tro herrarne verkligen, att rikstelefonen får en enda abonnent mera, därför att jag talar om för den eventuella abonnenten, att den led-

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

ning, som skall tillföras hans telefon, går i gatan i stället för i luften. Jag tror icke att det kommer att blifva fallet. Marschen blir precis densamma: ju längre man dröjer att förvärfva allmänna bolagets nät, ju mera växer allmänna bolaget på rikstelefonens bekostnad, och det är dock att märka, att allmänna bolaget redan nu har 42,000 abonnenter, medan rikstelefonens hela abonnentantal i riket för närvarande uppgår till 85,000. Jag tror mig således med detta hafva visat, att de invändningar, som man vill göra till förmån för ett uppskof i denna fråga i afvaktan på kraftiga åtgärder från statens sida, att, säger jag, dessa invändningar icke äro hållbara.

Jag kommer nu till den rentabilitet, som man bör kunna förvänta af det nu ifrågasatta köpet. Redan i början af mitt anförande tog jag mig friheten fästa uppmärksamheten på det lukrativa sätt, hvarpå telegrafstyrelsen hittills användt de under dess förvaltning stående telefonnäten. Ehuru Riksdagen varit mycket tveksam, huruvida man verkligen skulle för telefonen använda så stora belopp i låneväg, som föreslagits, så har det emellertid visat sig, att af de 35 miljoner kronor, som Riksdagen redan användt för telefonanläggningar, hafva ungefär 12 miljoner blifvit återbetalta med det öfverskott utöfver ränta, som telefonen kunnat lämna under den tid den varit i gång. Jag tror således, att man icke är berättigad att påstå, att de lånemedel, som Riksdagen möjligen behöfver för detta ändamål använda, icke skulle gifva god afkastning.

Om man går till riksgäldskontorets utredning af huru telegrafverket skött sina lån, så skall man finna, att telegrafstyrelsen för närvarande icke har allenast betalat ränta för dessa lån på bestämda dagar, utan intill år 1902 därjämte oafbrutet betalat sina annuiteter på öret, och att således de utlofvade afkastningarna af telefonen verkligen realiserats. Jag har här från telegrafstyrelsen fått en uppgift på de belopp, som intill 1906 års början hafva utaf anslagsmedel lämnats till de interurbana ledningarna. Enligt denna uppgift hafva för ifrågavarande ändamål 24,714,000 kronor lämnats såsom lån till telegrafverket, och af dessa lån hafva 12,788,000 kronor blifvit återbetalta. Häraf torde herrarna finna, att telefonen som sådan är en för staten lukrativ affär, och då synes det mig vara på sin plats, att man i detta fall icke lägger några hinder i vägen för utvecklingen, utan att Riksdagen med öppen blick följer hvad Kungl. Maj:t och telegrafstyrelsen i detta fall funnit affären kräfva. Det är ju dock tredje gången, som denna fråga kommer till Riksdagen. Det har varit olika regeringar, det har varit olika generaldirektörer, men alla hafva kommit till samma slut, nämligen att den fråga, som här föreligger, tränger sig mer och mer fram. Och för hvarje gång man uppskjuter den blir den dyrare; för hvarje gång man fördröjer den har man att gifva ut ett onödigt kapital för dubbla ledningar, som fortfarande måste utföras, så länge dessa båda institutioner arbeta bredvid hvarandra.

Jag tror således för min del, att ett uppskof i denna fråga icke länder till annat än skada för telefonen samt medför fortsatta olägenheter för landet och den telefonerande allmänheten. Vid ett bifall

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

till det ifrågasatta köpet skulle däremot staten erhålla en god inkomst på det kapital, som komme att nedläggas.

Jag ber, herr grefve och talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Berg, Volrath: Det är ju fatalt, att när man första gången skall yttra sig i kammaren, man finner sig föranlåten att göra det i en fråga, som man icke hunnit att på förhand fullständigt sätta sig in uti, men jag ber, att herrarne måtte hafva litet fördragsamhet med en nykomling, som finner sig i fara att lida en bråd död genom drunkning i den massa trycksaker, som kammarens vaktmästare med så gifmilda händer utströ öfver våra pulpeter. Dessutom finner man sig missmodig, när man tröskat igenom ett långt betänkande och därvid funnit, att samma sak upprepats och uppklistrats kanske ända till femton gånger.

Jag har nu emellertid genomläst statsutskottets betänkande i denna fråga — det är ju icke så vidlyftigt — och delvis äfven Kungl. Maj:ts proposition, och jag har äfven åhört generaldirektör Lindmans enskilda föredrag, men däraf har jag icke lyckats vinna full klarhet öfver de många olika skeden, som denna segslitna telefonfråga har genomgått. Jag har hvarken kunnat förstå, hvarför allmänna bolaget med sådan halsstarrighet har motsatt sig en öfverenskommelse med rikstelefon, sådan som flera gånger föreslagits, eller kunnat inse, hvarför Stockholms stad vägrat rikstelefon att nedlägga kabeltrummor i sina gator, en tillåtelse, af hvilken däremot allmänna bolaget lärer för närvarande vara i åtnjutande. Båda dessa omständigheter hafva framkallat regeringens förslag — så mycket har jag förstått.

Till att börja med kan jag icke inse, att det är ett samhällsintresse, som här är i fråga, utan det synes mig snarare gälla ett lokalt stockholmsintresse. Men *om* det verkligen är ett samhällsintresse, och detta motarbetas af en stor kapitalsammanslutning, hvarför bedömes då detta stora bolags tillvägagångssätt af regeringen så mildt, att civilministern å sid. 8 i betänkandet efter det han visserligen godkänt telegrafstyrelsens åtgärd att icke förnya det med samtrafiksafgift betungade gamla aftalet, likväl tillägger: »lika litet kan man lägga de enskilda telefonbolagen till last, att icke dessa medgifvit samtrafiksafgiftens bortfallande eller sänkning, då de ansett, att därigenom deras tillvaro äfventyrades»? Ja, de norrländska trävarubolagen ansågo också, att deras »tillvaro äfventyrades», om de förhindrades att inköpa råvaran för sin industri hvar och hur den erbjödes, men dessa bolag behandlades med förbudslagstiftning, under det att det rika och mäktiga telefonbolaget skall gödas med 16 à 17 miljoner kronor. Hvarför skulle man icke kunna försöka med litet förbudslagstiftning äfven här?

Jag sade *det rika bolaget,* ty det har upplysts, att detta telefonbolag äger, utom sina vidsträckta ledningar och fastigheter, som af statsverket skulle öfvertagas, en tillgång på nominellt 1,100,000 kronor i aktier i en enskild fabrik, hvilka aktier lära löpa med den

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

härliga kursen af 800 % och således representera en tillgång ensamt för sig af ungefär 9 miljoner kronor. Under sådana förhållanden anser jag, att det icke skulle hafva varit någon fara för bolagets »fortsatta existens» att gå in på en öfvergångsafgift af 5 öre för hvarje samtal, såsom telegrafstyrelsen alternativt bade föreslagit.

Jag ber att få, för att förebygga missförstånd, nämna, att jag icke ogillar den norrländska lagstiftningen, utan tvärtom röstat för densamma. Men jag skulle gärna vilja bidraga äfven till åtgärder för att stäcka andra mäktiga bolags maktbegär och tendens att utveckla sig till stater i staten. Till denna procedur medverkar emellertid Stockholms stad genom sitt förbud för rikstelefon att nedlägga kabeltrummor, så länge samtrafik icke upprättats.

Stadsfullmäktige svänga en knutpiska öfver telegrafstyrelsen och Riksdagen, då de säga: Kom öfverens, d. v. s. förödmjuka Eder för telefonbolaget eller, låt statsverket betala, eljest skola vi lära Eder annat. Jag tror icke, att jag öfverdrifver, om jag påstår, att denna omständighet har väckt förvåning och kanske äfven ovilja i vida kretsar i vårt land.

Man säger nu: är icke Stockholms stad i sin goda rätt, har den icke samma bestämmanderätt öfver sina torg och gator som andra kommuner i landet? Jo, naturligtvis har den det juridiskt sedt, men kanske icke så fullt ur moralisk synpunkt, ty Stockholm intager en af statsmakterna mycket gynnad undantagsställning. Till Stockholm koncentrera statsmakterna nästan allting. Att ämbetsverk och myndigheter förlagts hit, ligger ju i sakens natur. Men därjämte äro här församlade en massa undervisningsverk, militära, tekniska, medicinska, farmaceutiska och kanske ändå flera, och dessa draga hit en hop människor, hvilkas härbärgerande, födande och icke minst förlustande skaffar Stockholms stad rikliga skatteobjekt. En massa penningeuppsamlande institutioner, såsom riksbanken, postsparbanken, riksförsäkringsanstalten, pensionskassor för civilstat, armé, järnvägstjänstemän och skollärare, draga stora kapital från hela landet, och detta är en sak, som hufvudstaden verkligen har godt af. Redan den omständigheten, att den rikliga penningetillgången i Stockholm gör det möjligt för Stockholms fastighetsägare att få en stor del af sina fastighetsinteckningar belånade till 4 %, under det att man i hela det öfriga landet får betala minst 4 $^1/_2$ % — redan denna omständighet kan kapitaliseras till många miljoner.

Man tycker därför, att Stockholms stad, såsom den gynnas af statsmakterna, borde visa hänsynsfullhet mot statsintressena. Men efter mitt förmenande är det icke hänsynsfullt, att Stockholms stad förbjuder rikstelefon att nedlägga sina ledningar, men tillåter allmänna bolaget att göra det. Hvarför allmänna bolaget har på detta sätt blifvit gynnadt af stadsfullmäktige, det har jag verkligen icke kunnat inhämta vare sig af Kungl. Maj:ts proposition eller af statsutskottets betänkande. Den siste ärade talaren förklarade det i viss mån, men jag kan icke anse, att hans förklaring var fullständig eller tillfredsställande. Äfven generaldirektör Lindman nämnde något

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

därom i sitt enskilda föredrag, men denna förklaring, liksom föredraget i dess helhet, framfördes med en så blixtlik hastighet, att det för min tröga uppfattning icke var möjligt att fullständigt följa med.

Han nämnde vidare i sitt föredrag något om en sorts ämbetsmän, om hvilkas tillvaro förmodligen många med mig varit fullständigt okunniga, nämligen de s. k. hajarna. Det är dessa agenter, som uppfiska abonnenter, och de skulle nu efter sammanslagningen kunna undvaras, hvilket skulle medföra en besparing af 30,000 kronor. Men det finnes en annan sorts hajar, som obehörigt skulle gynnas genom detta stora kapitalutlägg, som man föreslagit staten att göra, och det är aktiejobbarnes speciellt i Stockholm stora skara. Det är dessa det moderna affärslifvets hajar, som ofta med mörka manövrer och ofta med halfva sanningar, stundom med hela lögner, men i allmänhet utan det ringaste eget produktiva arbete skumma grädden af den mjölk, som flitiga hjärnor och händer öfver hela landet söka att frambringa ur landets näringar. Man tycker, att de någon gång skulle försluka sig, fastän man sällan hör talas om detta. Skulle nu emellertid telefonaktierna fastna dem i halsen, så unnar jag dem det hjärtligt gärna.

Ännu en sak. Det har talats om den blixtsnabba utveckling, som tekniken, särskildt den elektriska, i våra dagar undergår. Man kan ju redan telegrafera utan tråd öfver Oceanen. Är det då otänkbart, att man snart kommer att lära sig att också telefonera utan tråd? Och jag frågar: hvad har statsverket då för valuta för dessa 16 à 17 miljoner, som nu skulle nedläggas hufvudsakligen för ledningar, stolpar, galgar och trummor?

Det är icke värdt att medlidsamt rycka på axlarna vid en sådan tanke. Jag gjorde på det sättet för 25 år sedan, när jag som ung ingenjör fick höra, att man i Amerika uppfunnit en apparat, medelst hvilken personer kunde på långt afstånd samtala med hvarandra och tillika igenkänna hvarandras röst. Att man kunde meddela sig med hvarandra, det ansåg jag ligga inom det rimligas gräns, ty man hade ju redan telegrafen, men att man skulle kunna igenkänna timbren på människorösten syntes mig vara en uppenbar osanning. Det dröjde emellertid icke många år, innan jag fick tillfälle att konstatera, att detta var en fullkomlig sanning. Man skall aldrig säga aldrig.

De öfriga skäl, som anförts för ett afslag, såsom behofvet af konkurrens, fruktan för statsmonopol och utredningens otillfredsställande skick, förmodar jag komma att framhållas af andra talare. Jag har emellertid med hvad jag nu anfört velat gifva uttryck åt de skäl, som föranleda mig, herr grefve och talman, att yrka afslag å statsutskottets hemställan.

Herr Wester: Jag medger gärna, att det måste vara ett synnerligen stort intresse för kungl. telegrafstyrelsen och för dess högt ärade chef att få slut på den dualism i Stockholms telefonväsen, som nu är rådande, men vill man ha slut därpå, får det ej ske på det sättet, att staten därför skall vidkännas stora uppoffringar. Man

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

måste tänka sig, att äfven detta enskilda bolag kan ha intresse af att en tidsenlig och billig lösning af den stora frågan kommer till stånd. Hvilken valuta är det man får för dessa 16 $^1/_2$ miljoner kronor? Är det reella tillgångar eller är det icke fast mer beräknade fördelar? Om vi se på allmänna telefonbolagets revisionsberättelse och räkenskaper för förra året, kommer man under fund med, att de tillgångar, hvarom här är fråga, äro upptagna till ungefär 9 $^1/_2$ miljoner kronor. Således skulle staten betala omkring 7 miljoner kronor för de beräknade fördelarne. Detta anser jag vara ett väl så högt offer för detta ändamål. Herr Fränckel sade, att beräkningen öfver den afkastning, som skulle komma staten till godo, föreföll honom »tämligen säker». Jag tror, att detta »tämligen» kan tänjas ut längre och att denna beräkning icke är så säker, som man här velat framhålla. För öfrigt ber jag få framställa den frågan: Huru skall det blifva möjligt för staten, som ovillkorligen mister en massa dubbelapparater, att sedan den kommit i besittning af allmänna bolagets telefonnät drifva upp nettoinkomsten till 1 miljon och däröfver, då allmänna bolaget ej haft högre nettoinkomst än omkring 700,000 kronor? Detta förefaller mig högst osannolikt. Dessutom, mina herrar, tror jag icke, att det är helt och hållet skadligt, att vi äfven hafva ett enskildt bolag bredvid rikstelefon. Man kan lätt tänka sig, att, om hela telefonväsendet kommer i statens hand, allmänheten riskerar att blifva i viss mån lidande. Därvid kan man äfven befara, att telefonen, som så många andra statsinrättningar, kommer att användas till ett skatteobjekt. Hur är det med posten? Taga vi ej där långt mer betaldt än hvad det borde och kunde vara? Och man kan väl med skäl fråga: hvarför skola vi i Sverige få en telefonapparat för en årsafgift af 100 kronor, medan den i Frankrike är 500 francs? Den tid, vi gå till mötes, blir nog upptagen af sökande efter nya skatteobjekt, och då torde finnas anledning att tänka äfven på detta område. Hvad som är det säkraste tecknet till att det här ifrågasatta inköpspriset är för högt, är enligt min mening det pris, hvari allmänna bolagets aktier stå på börsmarknaden. Man ser, att, så snart den kungl. propositionen kom fram, stego bolagets aktier oerhördt. De stodo förut i 1,300 kronor men gingo upp till 1,700 och 1,800. I samma stund emellertid, som statsutskottets betänkande kom och saken syntes blifva tvifvelaktig, föllo de genast 100 kronor; huru de nu stå, har jag icke reda på. Äfven häraf framgår, att priset är för högt och att förslaget medför förlust för staten. Under sådana förhållanden kan jag icke anse det billigt och rätt att hela landet skall göra en sådan uppoffring för lokala intressen. Dessa må vara berättigade och stora i öfrigt, men, sådan saken nu föreligger, måste jag yrka afslag å utskottets betänkande.

Herr Törnebladh: Det är en egendomlig ödets skickelse att i denna stora fråga de, som uppträda för afslag, egentligen tyckas angelägna om afslaget utan att så mycket bry sig om huruvida motiven stämma med hvarandra. Två af talarne ha alldeles uppenbart och tydligt sagt, att detta är icke något landets intresse, utan

ett lokalt intresse, för hvilket staten icke bör uppoffra något, men en tredje talare har sagt, att det här gäller ett så stort samhällsintresse, att man får lof att använda, om så behöfves, äfven förbudslagstiftning. Hvilken har rätt? Om så är, att detta är ett Stockholmsintresse, får jag säga, att jag icke alls kan förvåna mig öfver, att Stockholms stadsfullmäktige försökt att ställa sig på den ståndpunkt, från hvilken stadens intresse bäst tillgodosågs. Jag sitter nu för närvarande icke i Stockholms stadsfullmäktige, men jag har deltagit i ärendets behandling där flera gånger och jag vet, hvad som egentligen föranledde stadsfullmäktige att vilja hålla balansen mellan de två olika telefonkonkurrenterna — icke att gynna den ena eller den andra, utan att hålla balansen mellan dem. Skälet har varit just hvad den siste talaren sade, att det är nyttigt, att det finnes konkurrens på detta område. Detta var anledningen till stadsfullmäktiges hållning, men på samma gång ansåg stadens styrelse det nyttigt och behöfligt till och med att samtrafik ägde rum på de villkor, hvarom vederbörande kunde komma öfverens. Den uppfattningen har ock vunnit uttryck i stadsfullmäktiges sista beslut i juni 1903 på framställningar så väl från telegrafverket som från allmänna bolaget om tillstånd till nedläggande af kablar i gatorna. I det förslag till aftal med telegrafverket, som af beredningsutskottet framlades och af stadsfullmäktige godkändes, lyder ett af momenten, det 20:de, sålunda:

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

»Tillståndet är förverkadt, därest ledningarna ej blifvit anlagda inom fem år, efter det stadsfullmäktiges beslut om tillståndets meddelande fastställts, så ock därest något af aftalen om samtrafik med de enskilda telefonnäten under koncessionstiden genom tillståndshafvarens förvållande upphör att gälla utan att ersättas af annat aftal, som af stadsfullmäktige pröfvas i alla delar, hvilka beröra abonnenternas rätt, innehålla för dem minst lika gynnsamma villkor som det upphörda aftalet.» Det 21:sta momentet i aftalet med allmänna bolaget är ordagrant lika lydande. Således år 1903 uppställde stadsfullmäktige därvidlag samma villkor för de båda koncessionssökandena. Det är sant, att förut hade förhållandet varit något olika; telegrafverket fick en tid nedlägga kablar och sedan beviljades samma förmån de enskilda bolagen, ehuru längre fram mot särskild ersättning. Och jag erinrar mig mycket väl ett samtal, som ägde rum inför öfverståthållaren i Stockholm mellan delegerade för telegrafverket och Stockholms stad om möjligheten för telegrafverket att få tillstånd till nedläggande af kablar i gatorna. Telegrafverket hade då redan fått koncession på nedläggande af kablar i vissa gator, under förutsättning att man sedan kunde komma till något aftal; men då detta syntes möta svårigheter, sade den dåvarande chefen för telegrafverket: »Jag bryr mig icke om att lägga ned några kablar i gatorna, jag går i luften», — något som icke skulle vara till fördel vare sig för staten eller staden. På fråga, hur det skulle gå med de kablar, som redan voro nedlagda under förutsättning af en blifvande öfverenskommelse, sade han: »Dem rifver jag upp.» Detta begärdes emellertid aldrig från stadens sida just därför, att man icke ville vara obillig. Men då samtrafiken icke kunde i längden

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

uppehållas, då var det ju naturligt, att stadsfullmäktige icke kunde för sin del blunda för de svårigheter, som för stadens innevånare och från stadens synpunkt sedt däraf uppstodo. Anledningen, hvarför allmänna bolaget icke gick in på förslagen om fortsatt samtrafik, lämnar jag åt dess värde; det var förmodligen fruktan för en konkurrens med den farligare medtäflaren, hvilken ju alltid hade statens makt till sitt förfogande, en makt, som också i vissa fall begagnats så, att vissa statens ämbetsverk helt enkelt förbjödos att använda allmänna telefoner — väl för att rikstelefon skulle gynnas, — och detta ehuru trafiken för dessa andra institutioner därigenom i själfva verket skadades. Detta blott i förbigående.

Hvad beträffar Stockholms stads rätt öfver gatorna, så medgafs det af en ärad talare, som i öfrigt ej var synnerligen blidt stämd mot staden, att staden hade juridisk rätt öfver sina gator, och jag får väl vara tämligen nöjd med det medgifvandet. Ty om staden har juridisk rätt att motsätta sig förändringar därvidlag och expropriationsrätt ej finnes, så kan ju staden känna sig lugn. Och hvad den moraliska rätten beträffar, så får jag säga, att, då man har den uppfattningen, att det här gäller ett stockholmsintresse, ett lokalt intresse, kan man icke alls undra på, att staden söker skydda detta intresse.

Visserligen är det sant, att Stockholms stad har mycket stora fördelar af att vara landets hufvudstad, fördelar, som dock Riksdagen icke precis alltid velat i andra frågor erkänna, när det rört Stockholms stad, utan tvärtom behandlat den rätt hårdt. Men hvad beträffar den påstådda fördelen med en räntefot för inteckningar af 4 %, så får jag säga, att nog tillhör jag kassor, där belåning af inteckningar äger rum, men icke har jag sett någon dylik skillnad mellan räntan på inteckningar i fastighet i stad eller på landet, så vida den icke betingats af andra omständigheter. Det har händt, att det betalats $4^1/_2$ % och 4 % allt efter som förhållandena växlat för inteckningar både i lands- och stadsfastigheter.

Skulle så vara, att man genom något beslut i denna fråga kunde göra slut på eller inskränka aktiejobberiet, så skulle jag vara den förste att vara med om saken, men jag fruktar nästan, att det är allt för vidtgående förhoppningar. Och hvad särskildt jobberiet i allmänna bolagets aktier beträffar, så behöfver man icke ha mer än ganska uppmärksamt lyssnat till generaldirektör Lindmans föredrag, hvilket i det fallet var ganska bestämdt och kraftigt och icke heller, efter hvad jag tror, gick för fort, för att, så vida man icke har alltför trög uppfattningsförmåga, förstå, att L. M. Erikssons aktier och anläggningarne i Moskva och Warschau haft mer att betyda för priset på allmänna bolagets aktier än frågan om inköp af telefonnätet i Stockholm. Detta var åtminstone för mig klart af föredraget, och för öfrigt kände jag det förut.

Skulle då så vara, att man i glädjen öfver att ha åstadkommit en förbudslagstiftning för Norrland, hvilken lagstiftning ju i själfva verket från mycket högt håll erkändes vara en försökslagstiftning, skulle man, säger jag, i glädjen vilja utsträcka begreppet förbuds-

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

lagstiftning så, att man kastade sig på alla stora bolag för att söka kringskära dem, hvart skulle vi då komma? Lyckligtvis tror jag, att Första Kammaren och äfven Riksdagen i dess helhet hyser allt för sansade tänkesätt för att därvidlag lyssna till några locktoner, äfven om dessa på ett eller annat håll skulle tyckas låta mycket behagliga.

Hvad nu beträffar frågan om själfva affären för staten, så är jag alldeles med om, att staten icke bör göra några uppoffringar, men jag skall icke vidare inlåta mig på den sidan af saken, då mera kompetenta talare troligen komma att göra det. Jag vill blott meddela, att, om herrarne tro, att Stockholms allmänhet är så intresserad af att telefonköpet kommer till stånd, så svarar jag på samma sätt som en stockholmsrepresentant, hvilken är medlem af statsutskottet, uttalade sig därstädes härom dagen, ungefär så: »Jag är en mycket ljum vän af det här framställda förslaget just ur stockholmssynpunkt, emedan jag alls icke är viss på, att vi stockholmare efter telefonköpets afslutande få det så bra, som vi nu ha.» Det är sant, att någon samtrafik icke finnes, och det är ju en olägenhet, men vi ha börjat vänja oss därvid. — Om herrarne således tro, att stockholmarne äro synnerligen angelägna om detta köp, så misstagen ni Er, det kan jag på det bestämdaste försäkra. Huruvida det är till fördel för staten och huruvida man af andra skäl bör här rösta för bifall eller afslag, därom må andra yttra sig, men sannerligen det finnes skäl att ur något speciellt stockholmsintresses synpunkt yrka bifall till förslaget.

Herr Lindman: Uti de anföranden, som här hållits mot det föreslagna inköpet, ha förekommit några uttalanden, hvilka jag nu ber att få bemöta. För det första har det sagts, att inköpet vore en lokal fråga, att det vore ett stockholmsintresse. Jag ber då att få erinra, att man undersökt det antal interurbana samtal som under 12 månader före samtrafikens afbrytande ägt rum från rikstelefonens abonnenter i landsorten till bolagens abonnenter i Stockholm och vice versa. Resultatet var, att från rikstelefonnätets abonnenter i landsorten framfördes 121,750 samtal till bolagens abonnenter i Stockholm, under det att bolagens abonnenter i Stockholm hade endast 77,500 samtal med rikstelefonens landsortsabonnenter. Häraf kan man finna, och förhållandena torde icke ha ändrats sedan dess, att behofvet för rikstelefonabonnenterna i landsorten att få tala med allmänna bolagets abonnenter var det större. Och detta är också helt naturligt, ty en person, som bor i Stockholm och har allmän telefon, kan gå ned till närmaste rikstelefonapparat och få ett samtal med rikstelefonabonnenten i Göteborg eller Malmö, under det en rikstelefonabonnent i dessa städer icke har annan utväg än att låta beställa den person, med hvilken han vill tala, ned till en samtalsstation, där han skall infinna sig på bestämdt klockslag, ett besvär, som man naturligtvis drager sig för att orsaka honom.

Vidare ber jag att få meddela, att rikstelefon redan förut inköpt enskilda nät öfver hela riket, såsom i Östergötland, Vestergötland,

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

Helsingland och Jämtland m. fl. platser. Öfver allt ha de uppsamlats af rikstelefon med undantag endast af ett par mycket obetydliga nät, ett i Dalarne och ett i Kristianstad. Då dessa inköp skedde, ansågs det icke vara några lokalintressen. Kan det då kallas för ett lokalintresse att nu köpa det allmänna bolagets nät i Stockholm? Just genom sammanknytningen af alla dessa spridda intressen, som hvart för sig kunnat anses såsom lokalintresse, har man skapat ett riksintresse, och det är detta, som det här gäller att ytterligare främja. För öfrigt bör det ihågkommas, att det område, öfver hvilket allmänna bolagets nät sträcker sig, inrymmer en stor del af landets befolkning. Skall man nu, äfven om man tror, att dessa invånare ha fördel af köpet, säga, att man ej vill vara med därom, blott därför att det gagnar endast dem och icke alla? Riksdagen bör väl se till att hjälpa både den ena och den andra och icke stjälpa en sak endast därför, att icke samtidigt alla landets innevånare kunna ha gagn däraf.

Här har vidare sagts, att priset är för högt. Ja, jag har yttrat mig därom i det föredrag, som jag höll för herrarne i ett af klubbrummen och hade därför icke tänkt här upprepa, hvad jag då sade. Men då måhända åtskilliga af kammarens ledamöter ej voro närvarande vid detta möte, och då vidare jag här hörde, att en medlem af kammaren icke kunnat följa med föredraget enär det var så »blixtsnabbt framfördt», och detta kan tänkas vara förhållandet äfven med andra af mina åhörare, ser jag mig nödsakad att ånyo yttra mig i frågan och skall då försöka att göra det något saktare.

När telegrafstyrelsen förra gången år 1902 uppgjorde sitt förslag till inköp af allmänna bolagets nät, baserade man det på vissa pris per abonnentledning. Dessa pris godkändes af telegrafstyrelsen och af dess dåvarande generaldirektör Storckenfeldt, hvilken jag tror af de Riksdagens ledamöter, som kände honom, måste anses fullt kompetent att bedöma dylika priser. Till yttermera visso bekräftades omdömet om dessa priser äfven af de särskildt tillkallade sakkunniga doktor Herslow samt telegrafcheferna i Norge och Danmark; de godkände också de Storckenfeldtska prisen. De pris, som nu äro satta, äro lägre än de dåvarande. Per abonnentledning i Stockholm är priset nedsatt från 333 kronor till 297 kronor, och på landsortsnätet är priset nedsatt från 439 kronor till 307 kronor. Beträffande den del af reservledningarne, som utgöres af kablar i cementtrummor och som är den vida öfvervägande delen af samtliga reserver, har priset nedsatts från 100 kronor per kilometer till 65 kronor per kilometer, hvarjämte en extra rabatt af 180,000 kronor beviljats på reservledningarne. Då ingick en gammalmodig, nu slopad station, nu åter ingår en sedan år 1902 färdigbyggd fullt modern station. Tar jag de pris, som då förelades Riksdagen per abonnentledning och per kilometer reservledning, samt tillämpar dem på det nu befintliga antalet apparater och den nu befintliga kvantiteten ledningar, så skulle priset nu bli 2,730,000 kronor högre, än hvad här är föreslaget. Detta är således den faktiska prutningen.

Det framgick af en talares anförande, att man skulle icke blott

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

se på, hvad som blefve statens fördel, utan han lät, som det tycktes mig, afunden något tala, då han sade, att man får icke »göda ett enskildt bolag». Men hvarför skall man, som han tycks vilja, skada och trakassera bolaget? Talaren sade, att han icke haft tid att ordentligt genomläsa Kungl. Maj:ts proposition, och det märktes äfven af hans anförande, att han det icke gjort. Men jag ber få erinra honom, att staten beviljat allmänna bolaget koncession till år 1941, en koncession, som innebär rätt för bolaget att på statens mark och på allmänna landsvägar uppsätta sina telefonledningar. Jag frågar: vore det rätt att först säga: »Ni får denna rätt till år 1941» och sedan man väl beviljat det säga: »Nu skola vi söka slå ihjäl er så godt vi kunna?» Jag vill åtminstone icke medverka till en sådan lösning af frågan.

Herr Bohnstedt och äfven herr Berg sade att utvecklingen går så fort framåt, det som var modernt i går kan vara omodernt i dag, det kan ju hända, att vi ett, tu, tre få trådlös telefoni, och jag vet icke allt hvad. Ja, det kunna vi nog få, men så fort går det i alla fall icke. Den station, som herr Bohnstedt talade om och som han trodde vara omodern, är byggd efter år 1902. Den är fullt modern och lämplig för sitt ändamål. Omodern kan den nog bli, men i detta fall kan man ju icke alltid hålla allting fullt modernt, utan man får väl söka följa med, i den mån förhållandena det medgifva. Kan det nu verkligen vara skäl att icke köpa en sak, därför att den i följd af teknikens framåtskridande kan komma att blifva omodern framdeles? Hufvudsaken är väl, att den i det ögonblick, då man köper den, är modern.

Herr Wester yttrade, att han »trodde», att den uppgjorda ränteberäkningen ej vore fullt säker. Jag skulle ha varit honom synnerligen tacksam, om han angifvit sina skäl härför, men hans blotta tro i det hänseendet kan icke rubba min lifliga öfvertygelse, att ränteberäkningen är, så vidt jag förstår, säker. För hvarje år från den dag, då köpet skulle gå i verkställighet, den 1 juli 1906, har man beräknat inkomster, utgifter, räntor och amortering, och med dessa beräkningar, som jag anser riktiga, har man kommit till det resultat, att affären kan amorteras på 20 år. Detta vidhåller jag till dess man visar, att beräkningen är oriktig; endast en tro i motsatt riktning kan icke rubba mig. För öfrigt är det att märka, att här komma andra saker till utom beräkningen, hvilka säkerställa kalkylen i mycket hög grad. Där finnas utgifter, som nu åligga allmänna bolaget, men som ej komma att drabba staten, då den öfvertagit affären, och vidare finnes det utgifter, som efter en sammanslagning af näten kunna inbesparas; tillsammans representera dessa belopp omkring 200,000 kronor om året, som icke medtagits i någon kalkyl. Vidare ber jag att få fästa herrarnes uppmärksamhet på det efter min mening mycket viktiga förhållandet, att köpet är baseradt på de 42,000 abonnenter, som finnas i allmänna bolagets nät den 1 juli 1906. Men, såsom jag förut nämnde, har allmänna bolaget koncession till 1941 och har följaktligen rätt att under återstående 35 år af koncessionstiden förvärfva nya abonnenter.

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

Antalet nyförvärfvade abonnenter uppgick förra året till 3,410 stycken. Detta abonnentförvärf, dessa fördelar, som medfölja affären som ett inneboende värde, något, som engelsmännen kalla »good will», öfvertar telegrafverket utan någon ersättning. Ehuru telegrafverket får fördel på dessa nytillkomna abonnenter, äro de icke intagna i kalkylen, utan den är baserad på de 42,000, som finnas den 1 juli 1906.

Jag ber att få framhålla ännu ett par saker. Hvad göra vi genom att inköpa detta nät? Jo, alldeles det samma, som Riksdagen och Kungl. Maj:t hvarje år tillåta telegrafverket att göra, nämligen att upplåna pengar för utveckling af rikstelefonnätet till allmänhetens och alla svenska medborgares gagn. Detta göra vi nu med lånade pengar, hvilka förräntas och amorteras, och hittills har telegrafstyrelsen, det vågar jag säga, på ett lysande sätt infriat de förväntningar, som Riksdagen ställt på telegrafstyrelsen i den vägen, ty styrelsen har amorterat mycket mer än den egentligen behöft göra. Och slutligen vill jag framhålla att när staten en gång slagit in på den vägen att vilja lägga telefonväsendet, liksom förut post- och telegrafväsendet, under en ledning genom att inköpa alla de enskilda telefonnäten i Sverige, så är inköpet af detta allmänna bolagets nät icke annat än att lägga slutstenen till det verk, som under många år pågått. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Håkanson: Då jag nu ber att få yttra mig om den här föreslagna affären, tänker jag icke underkasta den uppgjorda och framlagda rentabilitetskalkylen någon kritik, men jag har för afsigt att fästa herrarnes uppmärksamhet på något, som står i den kungliga propositionen och som jag särskildt fäst mig vid. Det är hvad som står där om det kontrakt, som förelades Riksdagen år 1901. De enhetspriser, som där föreslogos, godkändes af telegrafstyrelsen och godkändes af de särskildt tillkallade sakkunniga, som hade i uppdrag att granska de föreslagna prisen.

Man finner, att vid 1901 års början hade de enskilda bolagen 22,496 apparater i Stockholm, och det föreslogs, att staten skulle öfvertaga dem till ett pris af 381 kronor per styck. Det visades vid samma tillfälle, att statens rikstelefonapparater hade i anläggning kostat per apparat 386 kronor. Deras antal var endast 7,333.

På landsbygden hade det allmänna bolaget inom 70-kilometersrayonen också större antal apparater än rikstelefonen. Där utbjödos det allmänna bolagets apparater till ett pris af 467 kronor, under det man genom telegrafverkets böcker kunde visa, att priset för rikstelefonapparaterna var endast 523 kronor per styck.

Man ansåg sannolikt priserna vara antagbara för staten på den grund, att de voro något lägre än de priser, i hvilka telegrafverkets egna apparater stodo. Men jag tror, att då man besinnar den olika storleken af de båda anläggningarne man har anledning att komma till ett annat resultat. Jag skulle nämligen vilja uppställa den satsen, att en anläggning, som omfattar en stor och dyrbar gemensam enhet samt därtill ett större antal likformiga eller likartade

telningar, blir billigare per telning, ju större antalet telningar är. Om vi nu taga stockholmsnätet i betraktande, hade allmänna bolaget där omkring 22,500 abonnenter, under det rikstelefon hade endast 7,333, och dock ville man, att rikstelefonen skulle öfvertaga allmänna bolagets apparater till ett pris, som endast med 5 kronor per apparat understeg kostnaden för rikstelefonens apparater. I landsorten var förhållandet det, att allmänna bolaget hade 27 procent fler apparater inom 70-kilometersområdet, än rikstelefonen, men likväl hade rikstelefonens apparater kostat i anläggning blott 12 procent mera per apparat än hvad som begärdes för de andra.

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

I år äro här visserligen gjorda åtskilliga afprutningar på de pris, som föreslogos 1901, men tager man i betraktande den jättelika utvecklingen sedan dess af allmänna bolagets verksamhet, så torde man finna, att priset i allt fall är alldeles för högt. Jag har redan sagt, att jag icke vill kritisera priset ur rentabilitetens synpunkt, men med det anförda vill jag hafva påpekat, att om rikstelefonen själf byggt de till inköp föreslagna näten, hade de blifvit mycket billigare.

Det sades år 1901 och säges äfven nu, att anledningen, hvarför rikstelefon bör öfvertaga hela telefonverksamheten i Stockholm liksom i andra delar af landet är, att den nuvarande dualismen medför så stora svårigheter för rikstelefonen och hindrar den från att utveckla sig. Ja, stora svårigheter ha nog yppat sig, men ser man på den gångna tidens utveckling, får man medgifva, att svårigheterna öfvervunnits på ett glänsande sätt, beroende på, att vi haft en kraftig och klok ledning i spetsen för rikstelefonen. Med den kännedom vi ha om den nuvarande chefen för telegrafverket, ha vi all anledning att tro, att, om till och med större svårigheter uppkomma, de dock icke blifva större, än att han skall öfvervinna dem.

Det finnes emellertid en annan synpunkt, ur hvilken denna fråga bör bedömas. Här har i allmänhet endast talats om svårigheterna för rikstelefonverket som sådant, men det finnes en annan part, som man ock bör räkna med. Det är nämligen det stora antal rikstelefonabonnenter, som nu finnes både i Stockholm och i landsorten.

Herr Lindman har redan nämnt hvad vi alla veta, att de, som nu ha allmänna telefon, kunna mycket lätt sätta sig i förbindelse med rikstelefonens abonnenter i landsorten endast genom att gå in i en telegrafverkets telefonstation och där betala den för interurbana samtal stadgade afgiften. Men hur blir det för rikstelefonens nuvarande och tillkommande abonnenter, om portarne öppnas på vid gafvel för dem som nu hafva endast allmänna bolagets apparater. Efter hvad jag hört är det ej meningen att de alla genast skola få rätt till interurbana samtal, utan af de 42,000 skulle det blifva blott cirka 28,000, som genast finge denna rätt. Vi veta redan nu, hur krångligt det kan vara att komma fram med sina interurbana samtal. Äfven om dessa nytillkomna abonnenter äro mycket anspråkslösa och vilja ha blott två rikstelefonsamtal per man i månaden under de brådaste sex timmarne af dagen, skulle detta göra en liten ökning af 388 samtal per timme. Detta vore ju icke mycket för hela

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

riket räknadt, men det är sannolikt, att denna ökning kommer att visa sig på hvarje från hufvudstaden utgående interurban linje. Så småningom kan ju en dylik svårighet öfvervinnas, men jag tror, att det kommer att gå långsamt att råda bot därpå. Med sådana utsikter för ögonen tror jag, att man bör betänka sig, innan man går in på den föreslagna affären. I den kungliga proposition, som varit oss förelagd, angående beviljande af lånemedel för fortsatt utveckling af statens telefonväsende, var föreslaget byggande af två nya ledningar från Stockholm till Göteborg och en ny ledning från Stockholm till Jönköping. Detta var allt, som i år föreslogs beträffande från Stockholm utgående interurbana ledningar. Jag undrar, hur det skulle vara möjligt att för de nytillkommande samtalen bereda plats ens på dessa sålunda förstärkta linjer, än mindre på alla de andra från Stockholm utgående interurbana linjerna.

På grund af hvad jag nu anfört ber jag få yrka afslag på utskottets förslag.

Herr von Möller: Debatten har utspunnit sig synnerligen länge, och de talare, som känna till affären såsom affär betraktad, hafva yttrat sig därom. Jag behöfver därför icke trötta herrarne med den saken, men det finnes helt andra anledningar för mig att begära ordet. Jag är för min del fullt öfvertygad om, att, i fall vi finge behålla den nuvarande chefen för telegrafverket eller den nuvarande chefen för civildepartementet under hela den långa amorteringstiden, dessa herrar skulle göra allt, hvad i deras makt stod, för att affären skulle förränta sig, men hur stor min aktning för dessa herrar än är, in i framtiden kunna de dock icke se. Profeter äro de icke, äfven om de än äro generaldirektörer och statsråd. De vilja dock nog gifva mig rätt uti, att denna lysande affär är stödd på *probabilitetskalkyler*. Men både statsråd och generaldirektörer äro underkastade något, som kallas förvandlingens och förflyttningens lag. Därest det skulle lyckas den nuvarande chefen för telegrafverket att erhålla den mycket efterlängtade slutstenen i den stora byggnaden under sin spira, skulle vi icke kunna befara, att kanske de efterkommande cheferna, herrar X, Y och Z skulle komma att sköta verket på ett sätt, som visst icke motsvarade allmänhetens önskningar, utan skulle förvandla telegraf- och telefonverket, som nu är väl skött, till ett byråkratiskt verk? Jag vill icke upprepa mitt »præterea censeo», men jag tror, att det tyvärr finnes verk här i landet, som äro styrda så, att man skall bedja gud bevara sig för att få flera af samma slag.

Denna fråga har varit uppe så många gånger, att jag hoppas, detta må vara den sista gången. Det är med den frågan som med galten Sährimner. Jag skulle gärna vilja, att denna fråga icke oftare följde den galtens exempel genom att återuppstå sedan den vederbörligen slaktats. För att denna galt emellertid skall blifva mera smaklig för den svenska allmänheten, har man serverat den med all möjlig förgyllning. Det vill jag emellertid påstå, att, om man skrapade från denna, så skall det kanske snart visa sig, att

galten icke är af massivt guld, utan försedd med en skäligen billig bladförgyllning, d. v. s. probabilitetskalkyler.

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

Det finnes ock ett annat skäl för afslag. Jag är visserligen icke affärsman, men så mycket affärer har jag varit med om, att jag vet, att, om jag vill köpa något och åtrån lyser ur mina ögon så, att jag icke kan dölja min lifliga åstundan att köpa, då är det icke något skäl för säljaren att sänka men väl att skrufva upp priset. Men icke nog med att förmedlaren af köpet, som så gärna vill komma åt detta skinande och feta kreatur, så ifrigt förordar inköpet, man har sett, hur det vattnats i munnen på det eljest så kloka och försiktiga statsutskottet, så att det icke kunnat hålla sig tillbaka, utan med full visshet och tillförlitlighet lofvat detsamma som telegrafstyrelsen, nämligen guld och gröna skogar. Men om man nu vill göra en blomstermålning, — och det få vi väl erkänna, att det är en blomstermålning, — skall man vara noga med att se till, att taflan verkar naturligt. Men för att nå detta mål får man ej måla med endast ljusa färger och förbise slagskuggorna, och här tycks man hafva doppat i galen färgkopp, och i stället för att komma med litet svart har man bara doppat i den gröna eller den blå färgkoppen. Därför verkar taflan icke fullt öfvertygande. *Trons* och *hoppets* färger äro nog vackra och lysande, men det behöfves ändå *något mera* vid uppgörandet af en affär. Man får väl ändå icke säga, att alla fördelarna blifva på vår sida, utan att det kanske stannar någon liten fördel på den andra också. Jag tror, att vi alla känna säljaren såsom en ytterst skicklig och ytterst framstående affärsman, och jag undrar, om han är så uppoffrande och så ädel, att han lämnar idel fördelar åt oss.

Det har sagts af en talare på stockholmsbänken, att det icke är något stockholms-intresse, man vill tillgodose, och jag tror äfven, att man får pruta af åtskilligt på hvad generaldirektör Lindman kallade riksintresset i denna affär. Om någon i landsorten önskar att per telefon meddela sig med en i Stockholm boende som icke har rikstelefon, måtte han väl genom telegram eller budskickning kunna underrätta honom därom. Det är väl icke skäl, att vi för dessa få personers bekvämlighet skola ikläda oss risken af antagandet af ett förslag som detta.

Jag slutar som jag börjat. Låt oss slå ihjäl Sährimner, men låt oss gräfva ned den så, att den icke får lif och står upp på nytt, som så många gånger förut. Nu skulle jag gärna vilja se honom säkert begrafven. Om icke Första Kammaren gör det, så hoppas jag, att åtminstone medkammaren vill kasta tillräckligt många skoflar mull på liket, så att vi slippa se det här vidare. Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr Wester: Endast ett par ord. Generaldirektör Lindman yttrade nyss, att telegrafstyrelsen hade köpt in åtskilliga enskilda ledningar inom landet förut och att det hade varit till nytta för alla. Jag instämmer fullkomligt däri, men priset har då varit ett helt annat.

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

Vi hade enskilda ledningar i min hemtrakt och där fingo vi betaldt ungefär lika många hundra kronor, som ledningarna kostat tusen i anläggning. Här är icke fråga om sådana pris, utan här skulle bolaget få millioner mer än hvad dess nät kostat i anläggning.

Vidare sade herr Lindman, att han icke satte stort värde på min tro rörande beräkningarnas riktighet. Jag vill erinra, att jag stödde min tro helt och hållet på ett yttrande af en mycket sakkunnig och erfaren man i detta afseendet, nämligen herr Fränckel. Han sade, att beräkningarna äro »tämligen säkra». Det är icke detsamma som att de skulle vara *fullt* säkra. Det är därför jag vågat säga, att dessa beräkningar, som måste grunda sig på antaganden och förutsättningar, icke torde vara fullt så säkra, som man påstår.

Herr statsrådet Schotte: Det har under den diskussion, som här förts, framhållits tillräckligt talande skäl för ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition angående inköp af ifrågavarande telefonnät. Jag kan därför vara ganska kortfattad i mitt yttrande.

Jag vill i första rummet framhålla, att det är ett viktigt *statsintresse* som det här gäller. Det är verkligen meningen — det framgår ju äfven utaf hela den telefonpolitik, som har bedrifvits såväl af Riksdagen som af Kungl. Maj:t — att staten så småningom bör få hela landets telefonväsende i sin hand; det gäller nu, såsom generaldirektör Lindman yttrat, att lägga slutstenen till hela det svenska telefonväsendets samlande i telegrafverkets hand. Det är däri jag anser, att hufvudvikten i denna fråga ligger. Liksom staten har posten och telegrafen, så bör staten så snart som möjligt blifva ensam om att besörja den viktiga del af kommunikationsväsendet, som heter telefon. Det är också därför, som jag icke funnit några betänkligheter mot att föreslå att — låt vara till ett ganska högt pris — för statens räkning förvärfva det enda egentligen afsevärda telefonnät, som fattas, för att staten i detta fall skall blifva den, som leder och dirigerar hela landets telefonväsende. Det har också framhållits förut, att det icke är möjligt för staten att på ett rationellt sätt sköta telefonväsendet, utan att komma i besittning af de enskilda Stockholmsbolagens nät. Dessa äro icke blott de förnämsta näten i afseende på abonnenternas antal och beskaffenhet, utan ock med afseende å belägenhet i hufvudstaden i den brännpunkt, dit de flesta telefonsamtal gå eller från hvilken de utgå. Jag tror därför, att det är synnerligen viktigt, att just därför, att det är fråga om näten i landets hufvudstad, åtgärder vidtagas för att komma i besittning af desamma. Det är gifvet, att det skall blifva både tekniskt bättre och lättare att sköta telefonväsendet i Stockholm, när icke den dualism råder, som nu finnes där. Det är uppenbart, att det är en stor nationalekonomisk misshushållning att årligen lägga ned stora belopp på att komma fram med ledningar i luften och under jorden, att anlägga nya stationer och träffa nya anordningar, då ett annat nät samtidigt måste göra detsamma, och

man sålunda får minst två ledningar och minst två olika slags stationer samt dubbel tjänstepersonal på samma orter i landet.

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

Det har talats mycket om aktieägarnes intresse. Jag föreställer mig, att de göra en ganska stor vinst på försäljningen af nätet. Jag har för min del icke sett någon aktie i Stockholms allmänna telefonbolag, och jag vet icke någon, som är innehafvare af dylika värdepapper, hvarför jag ej heller närmare känner, huru med aktieägarens vinst kan förhålla sig. Jag utgår från, att aktieägarne göra en stor vinst, och jag medger, att det vore önskvärdt, om staten kunde förvärfva ifrågavarande telefonnät för billigare pris, men jag anser, att den synpunkten icke har afgörande betydelse, när, såsom jag tror här är visadt, staten gör en minst sagdt försvarbar affär, en affär, som på kort tid kan gifva tillräcklig afkastning för en tillfredsställande ränta och amortering. Det kan ju icke vara med statens intressen förenligt eller lämpligt att visa en sådan afundsamhet, att, om en affär är god, räntabel och principiellt riktig, staten skall afhålla sig från att göra den från statens sida sedt både lämpliga och goda affären, *därför* att enskilda affärsmän komma att därpå göra en rätt ansenlig vinst — äfven om dessa affärsmän tillhöra det släkte, som kallas jobbare — ett släkte, som man med skäl ej vill gynna hvarken i Riksdagen eller i vårt ekonomiska lif.

Jag ber nu att få yttra ett par ord i anledning af siste talarens yttrande. Herr Håkanson har talat om att de svårigheter, som existera för de dubbla näten, blifvit af rikstelefonen lyckligen öfvervunna. Ja, så har det varit hittills, men det kommer en tid, då det knappast är möjligt att kunna öfvervinna dessa svårigheter. Den tidpunkten är, såsom herr Lindman tydligen framhållit, mycket nära. Herr Håkansson har också talat om, att det skulle blifva så svårt för abonnenterna i landsorten, om det nu skulle kastas in så många nya telefoner i Stockholm, som finge förbindelse med landsorten. Jag föreställer mig också, att pratsjukan skall blifva större, då man obehindradt kan tala, dels från Stockholm till landsorten, dels tvärtom. Det kan emellertid icke hjälpas. Konsekvensen af denne talares påstående skulle leda till den uppfattningen, att ju färre abonnenter man hade och följaktligen ju mindre inkomster staten fick, dess bättre skulle det vara.

Herr von Möller har uppehållit sig vid förräntningsfrågan, vid kalkylerna att inom af telegrafstyrelsen angifven tid amortera köpesumman. Det är gifvet, att de härutinnan uppgjorda kalkylerna i viss mån äro sannolikhetsberäkningar, men jag föreställer mig, att nästan hvarje affär måste baseras på dylika. Men gifvet är, att dessa kalkyler hafva större eller mindre grad af sannolikhet för sig. Här tror jag för min del, att de äro både försiktiga och pålitliga. Herr von Möller har vidare talat om, att de personliga förhållandena vore af så utomordentlig betydelse för denna affär, och jag väntade det gamla uttrycket om det personliga som det högsta i jämväl den här telefonhistorien. Herr von Möller betygade sin stora aktning för telegrafstyrelsens nuvarande chef och den förhoppning han hade,

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

att, om denne finge stanna kvar på sin post, affären skulle kunna ledas till en lycklig utgång. Det tror jag också. Ingen hyser lifligare förhoppning än jag, att den nuvarande chefen för telegrafverket länge skall stanna på sin post och att han skall på 20 år, eller, som jag tror på 10 år, lyckas amortera hela köpesumman. Om han emellertid icke skulle stanna kvar, så tror jag dock, att numera det svenska telegrafverket står på så god grund både genom sin personal och de erfarenheter, som där äro samlade, att man med trygghet kan anförtro nu ifrågavarande affärs genomförande och slutamorterande åt hvilken duglig och plikttrogen fackman som helst. Herr von Möller talade slutligen om galten Sährimner. Det var ett mycket tacksamt ämne, och jag undrar visst icke på, att den ärade talaren begagnade det frestande tillfället att lägga i dagen sin kända fyndighet. För min del tror jag att om Sährimner denna gång blir aflifvad, så blir han verkligen död, så kommer han ej att uppstå och vidare besvära Riksdagen. Jag tror, att Stockholms telefonfråga i nu förevarande form är för lång tid, kanske för alltid bragt ur världen.

Om det sedan skall blifva till någon fördel för staten, att den får beträda andra vägar, eller om det blir fördel för landet att icke vinna förbindelse med Stockholms enskilda telefonbolag, eller om det kan blifva till gagn för staten att möjligen nödgas upptaga en konkurrens med telefonbolagen, en konkurrens, som kommer att kosta telegrafverket mycket penningar, det lämnar jag åt kammaren att själf bedöma.

Herr Tamm, Hugo: Då jag varit med om den första behandlingen af detta ärende, torde det icke vara alltför otjänligt, om jag nu yttrar några ord därom.

Herr von Möller beklagade, att utskottets betänkande endast innehöll ett framhållande af de fördelar, som borde följa af ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Herrarne kunna se på reservanternas motivering, som skulle innehålla motsatsen, de mörka sidorna. Om herrarne se på dem, så tyckas de icke vara många och långa, ty alla reservanterna hafva reserverat sig blankt. Det har emellertid sedan framkommit några motiv, hvilka jag för min del icke kan alldeles förbigå. De kunna innefattas i tre punkter.

Det första är herr Bohnstedts påstående, att man icke bör köpa hvad man icke behöfver. Den satsen, som allmän sats betraktad, torde vara något svår att som en absolut regel tillämpa, då behofvet kan uppfattas på olika vis. Jag kan hänvisa min ärade kamrat i utskottet till det fall, som nyss var före. Det var då fråga om inköp af Örebro-Svartå järnväg. Han var då synnerligen ifrig för inköpet, hvilket jag emellertid icke fann nödigt. Emellertid har det nu framförts särskildt två skäl, som jag tror, att, då det är fråga om, att man skall afgifva sitt omdöme uti en sådan fråga som denna, man bör befria sitt sinne så mycket som möjligt från. Det har gått igenom deras yttranden, som stå på andra sidan, oupphörligt en sådan ton af afundsamhet öfver, att detta bolag, som dock

vi till stor del hafva att tacka för telefonens nuvarande utveckling i Sverige, har mäktat utveckla sig därhän, att det står såsom ett rikt bolag. Jag kan icke underlåta att för min del känna mig sårad af ett sådant uttryck som detta, att man icke vill vara med om, att »ett rikt bolag skall gödas». Det är ingen synd om det, säger man, utan man kan mot det, om det gäller, tillgripa förbudslagstiftningen.

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

Det skulle, om man följde den satsen, blifva ansedt som skam och synd att med hur redbart arbete som helst åstadkomma någon förtjänst. Det vore som om rikedomens ägande vore ett brott och denna arbetets följd något, som icke kunde gillas.

Jag kan lika litet godkänna detta uttalande, hvari lyste igenom, hvad jag vill kalla, afundsamhet öfver hela bolagets utveckling, som det andra skälet, som anföres nämligen att det är ett lokalt intresse för Stockholm. Jag kan omöjligen förstå detta. Det visar, att de, som framfört det påståendet, icke hafva grundligt studerat frågan och Stockholms stads ställning till densamma. Det är icke här fråga om ett dess speciella intresse, ty det kan väl icke nekas, att det är lika mycket fråga om ett deras intresse, som vilja sätta sig i förbindelse med stockholmsborna. Hvad har för öfrigt det att göra med föreliggande fråga? Och ännu mindre: Hvad har bolagets ekonomiska ställning för inflytande vid bedömandet af en affär? Frågan ligger väl uteslutande, om man har tanke och besinning, på det sätt: är saken för mig gagnelig eller nyttig? Är jag betjänt med den? Det synes väl vara den enda synpunkt, som vid en sådan fråga som denna bör komma till beaktande. För mig står det klart, att *ingen i hela Sverige riskerar att skadas af detta inköp.* Det är ett löst tal, så vidt jag kan se, att man behöfver frukta ett afbrytande af konkurrensen. Den har gjort sitt arbete, och att hvarken telefonväsendet kommer att förfalla eller prisen något särskildt att ökas, därför borgar tillräckligt det stora allmänna intresset äfvensom pressen i våra dagar. Farhågan, att telefonväsendet skulle försämras, tror jag, är af litet värde, såsom jag nyss nämnde. Om sålunda inköpet icke skadar någon, lär man väl ej heller kunna neka till, att *det är många, som det gagnar.* Herrarne kunna icke neka till, att det är en fördel att 70,000 telefoner i hela Sverige kunna utan svårighet ställas i beröring med 42,000 andra i Stockholm liksom dessa 42,000 med de 70,000 förra. Jag kan icke se annat än att det är sant, att det är den telefonerande allmänheten, som skall hafva gagn af, att de hinder, som nu finnas, möjligen blifva undanröjda. Att det är en fördel för dem, hvilka förvalta telefon- och telegrafverket, lider intet tvifvel. Det är naturligtvis en fördel, att icke hafva, om jag så får säga, alla dessa tekniska svårigheter, dessa ekonomiska utgifter, som äro onödiga och som nu ligga såsom ett hinder i vägen för en lösning af denna fråga. När jag härtill slutligen lägger, att, så vidt det är möjligt att se, *denna affär ingalunda innehåller* någon risk, och då få affärer torde vara så lätta att beräkna som just denna, där det gäller inköpet af ett nät, likadant och beläget på samma ställe, som ett statsverkets eget nät,

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

hvars värde man i botten känner, så tror jag icke någon affär kan finnas, som blifvit vid frågans utredning så väl kontrollerad som just denna. Det är full erfarenhet och mångårig erfarenhet om denna affär, som gör denna affär lättare att bedömas än de flesta andra. När man nu ser, att i närvarande stund af de till telegrafverket af staten lånade 21 miljoner kronorna på kort tid återbetalts utom räntor så mycket, att endast 8 millioner stå kvar, då har man icke den ringaste risk för att affären icke kommer att reda ut sig. Ja man kan väl tänka sig, att man genom köpet i framtiden skapade från detta verk en positiv bestämd statsinkomst, som alltför väl kunde behöfvas. Här i landet äro redan prisen på telefonering så låga, att man knappast behöfver förutsätta något ytterligare neddrifvande af desamma, särskildt om man jämför dem med utlandets pris på telefoner. Här är dessutom ingalunda den form af svårigheter, som förefinnes vid många af de andra industrierna, där man har en stor fast arbetsstyrka. Jag för min del kan icke se annat än att, om jag räknar telefonköpet som affär, så är det en affär, där man med mycket lugnt mod kan vara viss om, att nog håller den hvad som är utlofvadt.

Då jag icke kan se, att någon skadas genom ett bifall till förslaget, men många gagnas, och att staten icke ådrager sig någon risk utan tvärtom, så tror jag för min del, att när det är, såsom man ser, möjligt att få hela telefonnätet på en hand, så är det klokt om Riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag.

Jag anhåller om bifall till utskottets hemställan.

Grefve Hamilton: Då jag icke delar den siste talarens åsikt, att hufvudsaken för staten är att göra en god affär, kan jag naturligtvis icke vara med om utskottets förslag. Jag hyser tvärtom den uppfattningen, att staten med sin kredit, sitt understöd endast bör ingripa, då det gäller att utveckla landets handel och näringar. Så hafva vi gjort beträffande våra järnvägar, såväl då det gällt deras anläggningar, som då det gällt inköp af dem. Om Stockholms stad hade saknat rikstelefon, om staten med sina anslag hade åsyftat att åstadkomma telefon mellan landet i sin helhet och Stockholms stad, då hade jag utan tvekan varit med om vida större belopp, men så är icke fallet. Stockholm har redan sitt nät. Det har en väl skött rikstelefon, hvarmed man kan komma öfver hela landet. Därjämte har det ett lokalnät, som äfven skötes tillfredsställande.

En ärad talare på stockholmsbänken har sagt, att det icke är något stockholmsintresse, som ligger bakom detta förslag, och jag delar hans åsikt. Riktigheten af påståendet framgår bäst däraf, att af dem, som hafva både riks och allmänna bolagets telefoner, skulle blott en 3,000 försvinna. Det vore då blott för dessa 3,000 personers skull, som dessa 16 miljoner skulle utbetalas.

Här har också framhållits såsom skäl för inköpet, att rikstelefonen icke kan komma fram på Stockholms stads gator. Den saken är dock lätt afhulpen. I det utskott, som behandlade den s. k. elektriska lagen, yrkade jag, att likaväl som man fick komma in på

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

enskildt område på landsbygden och gå igenom ett hem med en elektrisk kabel, borde man hafva rättighet att expropriera allmänna platser, gator och torg. Jag föreställer mig, att den dag kommer, då Riksdagen därvidlag måste vidtaga någon ändring.

Det har äfven framhållits, att affären är synnerligen god och att den skulle gifva 7 procent. Jag fruktar, att det kommer snart att visa sig, att inkomsterna icke blifva så stora. Det har äfven framhållits från statsrådsbänken, att priset är ganska högt. Jag föreställer mig äfven, att därest affären skulle visa sig gifva 7 procent, så kommer snart allmänheten att ropa, att staten icke skall ockra, utan afgifterna nedsättas. För mig är det emellertid hufvudsaken, att staten icke ingriper annat än då det är af behofvet påkalladt för att utveckla landet och dess näringar. Så är emellertid icke förhållandet här, och jag anser, att det här är fullkomligt onödigt, att staten ingriper. Därför yrkar jag afslag å utskottets hemställan.

Herr Lithander: Då den näst siste talarens anförande för mig hade karaktären af en trumfning och att man ville påtvinga oss en sak, antingen vi ville hafva den eller icke — det intrycket gjorde på mig herr Hugo Tamms yttrande — ber jag att få tillkännagifva, att min känsla uppreser sig emot ett sådant sätt. Jag ber att få yrka afslag på de grunder, att saken synes mig redan från början framdrifven — jag kan icke få någon annan syn på saken — af ett lokalt intresse och af ett bolags intresse, hvarjämte jag är fullt öfvertygad, att den stora allmänheten är bäst betjänt med att staten och allmänna bolaget fortfarande sköta hvar och en sin telefonverksamhet. Vi kunna här icke med säkerhet beräkna förhållandena efter ett inköp, men jag misstänker, att de blifva olämpliga för den stora allmänheten. Detta är mina hufvudskäl. Jag skall icke vidare uppehålla kammaren med en detaljerad redogörelse för hvad jag i frågan tänker. Jag skall därför, herr talman, yrka bifall till reservationen.

Herr Lindman: Den siste ärade talaren sade, att detta köp framdrifvits dels af ett lokalt, dels af ett bolagsintresse. Jag ber få säga honom det, att från min sida har saken uteslutande setts från statens intresse. Det är väl tämligen tydligt och jag behöfde kanske icke säga det, att jag kastar ifrån mig den beskyllningen, att det skulle vara något enskildt intresse bakom den framställning, som telegrafstyrelsen gjort till Kungl. Maj:t och som Kungl. Maj:t har framlagt för Riksdagen. Detta vill jag nämna till den siste ärade talaren, om det öfver hufvud taget kunnat behöfvas.

Medan jag har ordet, ber jag få säga, att den näst siste talaren, grefve Hamilton, använde en siffra, som troligen från hans sida var ett misstag och som knappast torde behöfva bemötas. Jag anser mig dock böra göra det. Han sade, att det är för 3,000 abonnenters skull, som dessa 16 miljoner skola läggas ut. Hvarifrån han fått den uppgiften, kan jag icke förstå. Den uppgiften kan emellertid möjligen vilseleda någon af kammarens ledamöter och då, såsom jag

Om inköp af de enskilda telefonanläggningarna i Stockholm med omnejd. (Forts.)

vet, han rätt länge funderat på att yttra sig i denna fråga, hade det varit af ett visst intresse, om han framlagt de rätta siffrorna.

Herr von Möllers yttrande hade jag icke tänkt bemöta. Han sade emellertid själf i sitt anförande, att han var en enkel jordbrukare och icke någon affärsman, men han måste tro, att jag är en mycket dum affärsman, då han trodde, att jag »lät lystnaden lysa ur mina ögon», när jag underhandlade med allmänna bolaget om detta köp. Hade herr von Möller varit närvarande vid de underhandlingarna, så tror jag icke, att han kunnat säga, att jag låg på mina knän och tiggde och bad allmänna bolaget att sälja sitt nät till telegrafverket och att telegrafverket ville betala hvad som helst. Nej, herr von Möller, det är ett fullkomligt misstag. Jag tror, att jag i det fallet »skötte mig ganska bra».

Jag skall herr talman, icke längre upptaga kammarens tid, utan yrka bifall till utskottets hemställan.

Friherre Palmstierna: Det var de orden, som herr Lithander fällde, att det var ett lokal- och bolagsintresse, som föranledt denna framställning, som uppkallade mig. Då jag anser för min del att det är ett verkligt riksintresse, att staten öfvertager allmänna bolagets nät, så anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Grefve Hamilton: Jag har blifvit upplyst, jag tror det var af generaldirektör Lindman, att det fanns 6,000 dubbelabonnenter, och af dessa var endast 3,000, som skulle komma att afstå från den ena apparaten, medan de andra fortfarande skulle hafva två telefoner. Det är sålunda blott 3,000 abonnenter, som skulle få fördelen af att slippa betala dubbel afgift. Jag föreställer mig således, att mina siffror äro riktiga.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner, först på bifall till hvad utskottet i förevarande punkt hemställt samt vidare afslag därå, och förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken förnyades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande n:o 142, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—70;

Nej—53.

På framställning af herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta behandlingen af återstående ärenden på föredragningslistan till aftonsammanträdet.

Kammaren åtskildes kl. 4,33 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.